

Alkoholiasiat ravintolassa

Terveydeksenne •

STV

Tässä painoksessa on huomioitu annetut uudet lait. Eduskunnan hyväksymä laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta tulee voimaan 1.10. 2006. Elintarvikelaki on tullut voimaan 1.3.2006. Lisäksi on tarkistettu edellisen painoksen jälkeen muuttuneet lupa- ja valvontamaksut sekä alkoholijuomien mainontaa koskevat ohjeet.

Alkoholijuomien anniskeluun liittyvää tietoa ja ohjeistusta on STTV:n verkkosivuilla osoitteessa www.sttv.fi

Sisältö

1. ANNISKELUKÄYTTÖ	5
1.1 Alkoholijuoma	5
1.2 Juomien hankinta anniskeluun	5
1.3 Alkoholikirjanpito ja alkoholivarasto	6
1.4 Anniskelutoiminnan lopettaminen	6
1.5 Anniskeluaika	6
1.6 Jatkoaikaluvat	7
1.7 Henkilökunta	8
1.8 Vastaava hoitaja	9
1.9 Anniskelupaikan järjestys	10
1.10 Alkoholiannokset ja hinnoittelu	11
1.11 Velaksi anniskelu ja kuitin antaminen	12
1.12 Anniskelualue ja sen muuttaminen	12
1.13 Keittiöalkoholi	14
1.14 Anniskelussa käytettävät mittaamisvälineet	14
1.15 Alkoholin kaupallinen maahantuonti anniskelua varten	15
1.16 Ravintolan omavalvonta alkoholijuomien tuotevalvonnassa	15
1.17 Tietojen keräys ja raportointivelvollisuus	16
2. ALKOHOLIJUOMIEN MAINONTA RAVINTOLASSA	17
2.1 Yleiset periaatteet	17
2.2 Alkoholijuomien hintailmoittelu	17
2.3 Sopimaton myynninedistäminen	17
2.4 Arpajaiset ja yleisökilpailut	18
2.5 Kylkiäiset ja yhdistetyt tarjoukset	18
2.6 Kanta-asiakastilaisuudet	19
2.7 Tuote-esittelyt	19
2.8 Väkevien alkoholijuomien mainonta	20
2.9 Tupakan mainonta	21
3. VIRANOMAISVALVONTA JA SANKTIOT	22
3.1 Viranomaisvalvonta	22
3.2 Sanktiot anniskelumääräyksiä rikkomisesta	23
3.3 Sanktiot alkoholilain mainontasäännösten rikkomisesta	23
3.4 Muut sanktiot alkoholilain rikkomisesta ravintola-alalla	23
4. ANNISKELUKÄYTTÖLUVAN MYÖNTÄMINEN	25
4.1 Määräaikainen anniskelulupa	25
4.2 Tilapäinen anniskelulupa	25
4.3 Anniskeluluvan hakeminen	26
4.4 Perusteilla olevat yhtiöt ja muut yhteisöt	27

4.5	Käymisteitse valmistettujen enintään 4,7 tilavuusprosenttisten alkoholijuomien anniskelulupa.....	27
4.6	Yli 4,7 tilavuusprosenttisten alkoholijuomien anniskelulupa	27
4.7	Anniskeluluvan myöntämisperusteet.....	27
4.8	Toimialavaatimus	28
4.9	Hakijaa koskevat vaatimukset	28
4.10	Hakemuksen peruuttaminen	29
4.11	Muutokset yhtiön omistus- ja hallintasuhteissa	29
4.12	Nimenmuutokset.....	29
4.13	Omistajanvaihdos ja toiminnan siirtäminen uuteen liikehuoneistoon	29
4.14	Käsittelyajat.....	30
5.	LUPA- JA VALVONTAMAKSUT	31
5.1	Lupamaksut	31
5.2	Valvontamaksut.....	32
6.	YHTEYSTIEDOT	33
7.	SÄÄDÖKSET	35
7.1	Lainsäädäntö.....	35
7.2	Sosiaali- ja terveysministeriön päätökset.....	35
7.3	Tuotevalvontakeskuksen ohjeet	35

1. Anniskelutoiminta

1.1 Alkoholijuoma

Alkoholijuomalla, jonka anniskelu on luvanvaraista toimintaa, tarkoitetaan nautittavaksi tarkoitettua juomaa, joka sisältää enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Miedolla alkoholijuomalla tarkoitetaan alkoholijuomaa, joka sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia ja väkevällä alkoholijuomalla enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa (AlkoL 3 §). Enintään 4,7 tilavuusprosenttiset käymisteitse valmistetut alkoholijuomat voivat olla ns. keskioluita, siidereitä, long drinkkejä ja kevytviinejä.

1.2 Juomien hankinta anniskeluun

Anniskelupaikassa saadaan anniskella ja nauttia sinne laillisesti toimitettua alkoholijuomaa (AlkoL 58 § ja 85 § 6 mom.). Alkoholijuomat voidaan hankkia alkoholiyhtiöstä, luvan saaneilta alkoholijuomien valmistajilta ja tukkumyyjiltä. Luvanhaltija voi myös tuoda maahan alkoholijuomat anniskelua varten alkoholilain 8 §:n mukaisesti.

Asiakkaan omien alkoholijuomien anniskelu ja nauttiminen anniskelupaikassa on aina kiellettyä. Ravintolassa järjestettävissä yksityistilaisuuksissa, kuten häissä, ei ole sallittua nauttia esimerkiksi häämäljana asiakkaan ulkomailta tuomaa samppanjaa, vaan yksinomaan laillisesti anniskeluun hankittuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomat tulee aina ostaa anniskelua varten asianomaisen toimipaikan lupanumerolla. Luvanhaltija ei saa hankkia alkoholijuomia lupanumerolla tilaisuuksiin, jotka järjestetään muualla kuin anniskelupaikassa.

Jos samalla yrittäjällä on sekä vähittäismyynti- että anniskelulupa tai useampi an-

niskelulupa, tulee kunkin toimipisteen luvalla tehdyt ostot ja varastot pitää selvästi erillään toisistaan. Toimivien anniskelupaikkojen väliset varastosiirrot eivät ole mahdollisia.

Laki rajoittaa omien alkoholijuomien nauttimista myös sellaisissa tiloissa, joihin ei ole hankittu anniskelulupaa. Lain mukaan alkoholijuoman nauttiminen on kielletty ravitsemisliikkeessä tai muussa paikassa, missä yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita (AlkoL 58 §). Muissa yleisissä huoneistoissa järjestettävissä suljetuissa tilaisuuksissa alkoholijuoman nauttiminen on sallittua, jos tilaisuuden järjestäjä on tehnyt asiasta ilmoituksen poliisille (AlkoL 59 §).

Pitopalvelutilaisuuksissa, jotka järjestetään asiakkaan omissa tiloissa tai muissa tiloissa, jotka eivät ole anniskelualuetta tai ravitsemisliikettä, tulee alkoholijuomien hankinnassa ja tarjoilussa ottaa huomioon alkoholilain välittämistä koskevat säännökset. Alkoholilain 31 §:n mukaan alkoholijuomien välittäminen palkkiota vastaan on kielletty. Alkoholilain luvaton myyntiä ja välittämistä koskevat rangaistussäännökset ovat alkoholilain 85 §:ssä.

Alkoholilakia rikotaan, jos pitopalveluyritys hankkii tilaisuuteen alkoholijuomat järjestäjän pyynnöstä ja perii alkoholijuomien toimittamisesta tai niiden tarjoilusta palkkion. Ongelmia ei yleensä synny, jos tilaisuuden järjestäjä itse hankkii alkoholijuomat tilaisuuteen ja pitopalveluyritys hoitaa vain niiden tarjoilun muun tarjoilun yhteydessä. Pitopalveluyritys saa laskuttaa tilaisuuden järjestäjää henkilökunnan käytöstä esimerkiksi tuntiveloituksen mukaan.

Jos pitopalveluyrityksellä on hallinnassaan huoneisto, jossa yritys säännöllisesti harjoittaa maksullista pito- ja juhlapalvelutoimintaa, on kyseessä ravitsemisliike, jossa tapahtuvaan alkoholitarjoiluun tulee hankkia anniskelulupa.

1.3 Alkoholikirjanpito ja alkoholivarasto

Luvanhaltijan on kirjattava myynti tileittäin siten, että siitä saadaan lupaviranomaiselle toimitettavan neljännesvuosi-ilmoituksen myyntitiedot.

Mahdollisessa viranomaisten tekemässä tarkastuksessa luvanhaltijan on pystyttävä tositteilla osoittamaan, että anniskelupaikassa olevat alkoholijuomat on hankittu laillisesti.

Anniskelupaikan anniskelutiloissa ei saa säilyttää muita kuin sinne anniskelulupanumerolla hankittuja alkoholijuomia. Asiakkaiden omat, säilytettäväksi jätetyt alkoholijuomat on pidettävä selkeästi erillään anniskelujuomista, esimerkiksi naulakossa tai muussa vastaavassa tilassa.

1.4 Anniskelutoiminnan lopettaminen

Liikkeen toiminnan loppuessa tai sen siirtyessä toiselle omistajalle saadaan liikkeen alkoholijuomavarasto luovuttaa luvan myöntävän viranomaisen määräämin ehdoin ja rajoituksin (AlkoA 28 §). Anniskelua varten hankittuja juomia ei saa liiketoimintaa lopetettaessa ottaa henkilökohtaiseen käyttöön. Alkoholijuomavarasto on siirrettävä uudelle omistajalle tai toiseen anniskelupaikkaan tai palautettava tukkumyyjälle. Luovutushinta on ostajan ja myyjän sovittavissa.

Alkoholijuomavaraston luovutuksesta uudelle omistajalle tai toiseen anniskelupaikkaan on tehtävä alkoholijuomat yksilöivä inventaari sekä luovutusasiakirja, joista jäljennös on toimitettava lupaviranomaiselle.

Anniskelutoiminnan lopettamisesta tai anniskelupaikan hallinnan muutoksista tulee ilmoittaa kirjallisesti lupaviranomaiselle kahden viikon kuluessa (STMp 162/98, 10 §).

1.5 Anniskeluaika

Ravitsemisliikkeen saa avata aikaisintaan kello 05.00 ja sen saa pitää auki kello 02.00 saakka (MaRaA 4 § 1 mom.). Alkoholijuomia anniskelevan ravitsemisliikkeen saa pitää auki enintään kello neljään sen mukaan kuin anniskeluluvan myöntävä viranomais päättää anniskeluaajan jatkamisesta kello puoli kahden jälkeen (MaRaA 5 § 2 mom.). Jos ravitsemisliike toimii poliisille tehdyn kirjallisen ilmoituksen perusteella yökahvilana kello kahden ja viiden välisenä aikana, ei liikkeessä tänä aikana saa anniskella alkoholijuomia (MaRaA 5 § 1 mom. ja 5a §).

Uusia asiakkaita saa vastaanottaa ravitsemisliikkeeseen viimeistään 30 minuuttia ennen liikkeen sulkemisaikaa (MaRaA 4 § 2 mom.).

Alkoholijuomien anniskelu saadaan aloittaa kello 09.00. Anniskelu tulee lopettaa kun anniskelupaikka suljetaan, kuitenkin viimeistään kello 01.30 edellyttäen ettei alkoholijuomien anniskeluaikaa ole jatkettu. Jos anniskelupaikka suljetaan kello 24.00 jälkeen, anniskelu tulee lopettaa viimeistään puoli tuntia ennen anniskelupaikan sulkemisaikaa (AlkoA 23 § 1 mom.).

Sulkemisajan jälkeen anniskelualueella ei saa olla asiakkaita, eikä ravitsemisliikkeessä saa enää nauttia alkoholijuomia. Myös erilaisten yksityistilaisuuksien järjestäminen tai henkilökunnan alkoholin nauttiminen ravitsemisliikkeessä on säädetyn sulkemisajan jälkeen kiellettyä.

Kun eduskunnan hyväksymä laki majoi- tus- ja ravitsemistoiminnasta tulee voimaan 1.10.2006, on anniskeluaikaa koskeva luku seuraava:

Ravitsemisliikkeen saa avata aikaisintaan kello 5 ja sen saa pitää auki kello 2:een. Jos ravitsemisliikkeessä anniskellaan alkoholijuomia ja alkoholijuomien anniskelu on määrätty päätymään anniskelupaikassa tai sen osastossa aikaisemmin kuin kello 01.30, anniskelupaikka tai sen osasto on suljettava viimeistään puoli tuntia anniskeluaajan päättymisen

jälkeen (MaraL 3 § 1 mom.).

Anniskelupaikan saa pitää auki kello 2:n ja 4:n välisenä aikana, jos anniskelupaikan anniskeluaikaa on jatkettu kello 01.30:n jälkeen siitä erikseen annettujen säännösten mukaisesti. Anniskelupaikka on tällöin suljettava viimeistään puoli tuntia anniskeluajan päättymisen jälkeen (MaraL 3 § 2 mom.).

Uusia asiakkaita saa vastaanottaa ravitsemisliikeseen viimeistään puoli tuntia ennen säädettyä sulkemisaikaa (MaraL 3 § 3 mom.).

Jos ravitsemisliike on poliisille tehdyn kirjallisen ilmoituksen perusteella auki myös kello 2:n ja 5:n välisenä aikana, ravitsemisliikkeessä ei sanottuna aikana saa anniskella eikä nauttia alkoholijuomia (MaraL 4 § 1 mom.).

Alkoholijuomien anniskelu saadaan aloittaa kello 9. Anniskelu tulee lopettaa kun anniskelupaikka suljetaan, kuitenkin viimeistään kello 1.30 edellyttäen, ettei anniskeluaikaa ole jatkettu. Jos anniskelupaikka suljetaan kello 24:n jälkeen, anniskelu tulee lopettaa viimeistään puoli tuntia ennen anniskelupaikan sulkemisaikaa (AlkoA 23 § 1 mom.).

Sulkemisajan jälkeen anniskelualueella ei saa olla asiakkaita, eikä ravitsemisliikkeessä saa enää nauttia alkoholijuomia. Myös erilaisten yksityistilaisuuksien järjestäminen tai henkilökunnan alkoholin nauttiminen ravitsemisliikkeessä on säädetyn sulkemisajan jälkeen kiellettyä.

1.6 Jatkoaikaluvat

Alkoholiasetuksen 23 §:n mukainen pääsääntöinen anniskeluaikea on 09.00–01.30. Hakemuksesta anniskeluaikea voidaan jatkaa aamusta ja kello puoli kahden jälkeen. Lupa anniskelun aloittamiseen voidaan myöntää aikaisintaan kello viideksi. Lupa anniskelun jatkamiseen voidaan myöntää kello puoli kolmeen tai kello puoli neljään.

Luvan anniskeluajan jatkamiseen myöntää lääninhallitus. Jatkoaikaluva tulee hakea erityisellä lomakkeella, jonka saa lääninhallituksesta (www.laanhallitus.fi).

Hakemus on syytä jättää noin kuukautta ennen suunnitellun jatkoajan alkamista. Hakemus tulee perustella ja täyttää huolellisesti. Usein asian käsittely viivästyy puutteellisesti

tehtyjen hakemusten vuoksi.

Jatkoaikaluvan myöntämisen edellytyksistä on säädetty tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa (1208/2002). Alempana olevat pykäläviittaukset koskevat tätä asetusta.

Jatkoaikalupa voidaan myöntää vain erityisten syiden niin vaatiessa. Lupa voidaan myöntää vain, jos anniskelupaikan sijainti on sellainen, ettei anniskeluajan jatkamisesta voida olettaa aiheutuvan haittaa tai häiriötä anniskelupaikan ympäristössä asuville.

Lupa voidaan jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää ajallisesti tai laajuudeltaan poiketen, jos viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi alkoholilain tarkoituksen toteuttamiseksi. Lupa voidaan jättää myöntämättä ja myönnetty lupa peruuttaa, jos anniskelupaikassa on esiintynyt vakavia anniskelurikkomuksia, toistuvia järjestyshäiriöitä tai hyvien tapojen vastaista toimintaa (4 §).

Lupa anniskeluun ennen kello yhdeksää voidaan myöntää vain, jos erityiset matkailulliset syyt tai erityinen tilaisuus tai tapahtuma sitä edellyttävät (5 § 1 mom.).

Eryyisenä syynä alkoholin anniskeluun kello puoli kahden jälkeen voidaan pitää:

- 1) anniskelupaikan toiminta-ajatusta, joka tasokkaan viihdeohjelman tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi edellyttää pidennettyä anniskeluaikea; ja
- 2) anniskelupaikassa järjestettävää erityistä tilaisuutta tai tapahtumaa, jonka luonne edellyttää pidennettyä anniskeluaikea.

Lupa anniskeluajan jatkamiseen kello puoli neljään voidaan myöntää ensisijaisesti yksinomaan ilta- ja yöaikaan avoinna olevalle anniskelupaikalle, jos

- 1) se toimii hyvätasoisien hotellin yhteydessä; tai
- 2) se on varustelu- ja palvelutasoltaan erityisen hyvätasoinen viihderavintola (5 § 2 ja 3 mom.).

Lupa voidaan myöntää jokaiselle viikonpäivälle tai osalle niistä. Lupa voi koskea koko liikettä tai sen osastoa tai muuta yksilöityä liikkeen osaa (6 § 2 mom.).

Anniskelupaikka, jolle on myönnetty lupa jonakin viikonpäivänä anniskeluun kello puoli kahden jälkeen, saa anniskella itsenäisyyspäivän, uudenvuoden, vapun ja juhannuksen aattoyönä kello puoli neljään, jollei lupaviranomainen toisin määrää (7 §).

Lupa voidaan myöntää enintään kahden vuoden ajaksi. Erityisten tilaisuuksien ja tapahtumien ajaksi lupa voidaan myöntää vain tilapäisenä, kuitenkin enintään yhdeksi kuuksiksi (8 §).

Lupaviranomainen pyytää hakemuksesta lausunnon poliisilta. Luvan myöntämisen esteenä voi olla esim. poliisin lausunto aikaisemmista järjestyshäiriöistä. Myös poliisin käsitys liiketoiminnan luonteesta otetaan huomioon jatkoajkoja myönnettäessä.

Kesä- ja talviaikaan siirtyminen vaikuttaa niiden ravintoloiden toimintaan, joille on myönnetty anniskeluajan pidennys kello 03.30:een. Kesäaikaan siirryttäessä valomerkki tulee antaa kello 02.30, koska kelloa siirretään tunnilla eteenpäin kello 03:sta kello 04:ään. Anniskelupaikka pitää siis sulkea kellon mukaan. Menetetty tunti saadaan haluttaessa ottaa takaisin talviaikaan siirtymisen yhteydessä, jolloin valomerkki annetaan kello 03.30 vasta siinä vaiheessa, kun kelloa on siirretty taaksepäin kello 04:stä kello 03:een.

1.7 Henkilökunta

Anniskelupaikassa tulee toiminnan laajuus huomioon ottaen olla riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi. Lupaviranomaiselle tulee esittää henkilökunnan määrää ja tehtäviä koskeva suunnitelma (AlkoL 21 c §). Henkilökuntasuunnitelmaa koskeva lomake on saatavissa lääninhallitukselta mm. www.laanhallitus.fi/lomakkeet/alkoholijuomien_anniskelulupa.

Henkilökuntasuunnitelma on asiakirja, joka on oltava anniskelupaikassa tarkistettavissa ja jota on pidettävä ajan tasalla ottaen huomioon henkilökunnassa tapahtuvat muutokset. Anniskelupaikassa tulee aina olla henkilökuntasuunnitelman tietoja vastaava työvuorolista, josta ilmenevät työntekijöiden oikeat ja täydelliset nimet sekä tiedot näiden tehtävistä ja työajoista.

Alkoholijuomia tarjoilemassa ei saa käyttää henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ellei hän ole hankkinut riittävää ammattikoulutusta ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa (487/87) tarkoitettussa oppilaitoksessa tai oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa edellytetyin tavoin (AlkoA 27 § 1 mom.) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/98) tarkoittamaa ammatillista koulutusta, tai suorittanut ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/98) tarkoittamaa tutkintoa.

Alle 18-vuotiaalla nuorella, joka ammatinoppilaitoksessa on ravitsemisalalan koulutukseen liittyen saanut vain vähäisen määrän teoriaopetusta alkoholijuomien anniskelusta ilman käytännön harjoittelua, ei voida katsoa olevan riittävää ammattikoulutusta alkoholijuomien tarjoiluun. Sen sijaan nuorella, joka on alan oppilaitoksessa kuten hotelli- ja ravintolaoppilaitoksessa suorittanut tutkinnon, jonka opetussuunnitelmaan sisältyy salipuolen koulutus ja käytännön harjoittelu anniskelupaikassa, voidaan katsoa olevan alkoholiaseutuksessa tarkoitettu koulutus.

Opiskelijaa, joka on täyttänyt 16 vuotta, saadaan käyttää opetussuunnitelman mukaiseen alkoholijuomien tarjoiluun vain asianmukaisen koulutuksen saaneen 20 vuotta täyttäneen kouluttajan/työpaikkaohjaajan ohjaamana (AlkoA 27 § 2 mom.). Säännöksessä tarkoitettu opetussuunnitelman mukainen alkoholijuomien tarjoilu tapahtuu joko oppilaitoksen ravintolassa tai työpaikoilla työsäoppimisjakson aikana kouluttajan/työpaikkaohjaajan valvonnassa ja ohjauksessa. Esi-

merkiksi 17-vuotiaalla nuorella, joka opiskelee alan oppilaitoksessa ei ole yleistä kelpoisuutta alkoholijuomien anniskeluun.

Henkilökunta ei työssä ollessaan saa olla päihdyttävien aineiden vaikutuksen alaisena (STMp 162/98, 11 §).

1.8 Vastaava hoitaja

Anniskelupaikassa tulee olla vastaava hoitaja ja hänellä tarpeellinen määrä sijaisia, jotka anniskeluluvan haltija määrää. Vastaavan hoitajan ja hänen sijaistensa tulee olla sopivia tehtävään ja heillä tulee olla koulutuksen tai kokemuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito. Vastaava hoitaja ja hänen sijaisensa ovat anniskeluluvan haltijan ohella velvollisia huolehtimaan siitä, että anniskelupaikassa noudatetaan alkoholilain säännöksiä.

Sopimaton vastaavan hoitajan ja hänen sijaisensa tehtävään on henkilö, joka päihdyttävien aineiden väärinkäytön taikka aikaisempien rikkomusten tai laiminlyöntien perusteella ei ilmeisesti kykene hoitamaan tehtäviään.

Koulutuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito edellyttää vähintään yhden vuoden päätoimista ravitsemisalan koulutusta, jos opetusohjelmaan sisältyy alkoholijuomien anniskeluun liittyvää opetusta ja käytännön harjoittelua. Kokemuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito edellyttää vähintään kahden vuoden päätoimista työskentelyä alkoholijuomien anniskelussa ja ravitsemisalan oppilaitoksen antamaa todistusta siitä, että henkilö hallitsee alkoholijuomien anniskelua koskevat säännökset.

Anniskelupaikassa, jossa anniskellaan yksinomaan käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia, riittävä ammattitaito voidaan 3 momentista poiketen todeta ravitsemisalan oppilaitoksen antamalla todistuksella siitä, että henkilö hallitsee alkoholijuomien anniskelua koskevat säännökset (AlkoL 21 b §).

Edellä tarkoitettusta ravitsemisalan koulu-

tuksen opetussuunnitelmasta ja oppilaitoksen antamasta todistuksesta on säädetty tarkemmin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella (1371/02).

Anniskeluluvan haltijan määräys vastavasta hoitajasta ja tämän sijaisista tulee olla nähtävillä anniskelupaikassa. Jos vastaavan hoitajan sijaisia on useita, tulee määräyksestä käydä ilmi sijaisuusjärjestys. Vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten koulutuksen tai kokemuksen kautta hankittu ammattitaito tulee viranomaisen pyynnöstä selvittää anniskelupaikassa (AlkoA 27 a §).

Vastaavan hoitajan määräyksen nähtävillä olo edellyttää, että se toteutetaan selkeästi. Useissa anniskelupaikoissa vastuuvuorot merkitään myös työvuorolistaan. Sijaisuusjärjestys on tarpeen sitä varten, että jos työvuoroon määrätty vastaava joutuu poistumaan anniskelupaikasta tai hän on muutoin estynyt tulemaan työvuoroon, määrätty sijainen tulee hänen tilalleen.

Vastaavan hoitajan tehtävä valvoa alkoholilain säännösten noudattamista anniskelupaikassa edellyttää, että hän on siellä paikalla. Säännösten mukaisena järjestelynä ei voida pitää esimerkiksi sitä, että vastaava hoitaja on hälytettävissä anniskelupaikkaan lähistöllä olevasta asunnostaan.

Vastaava hoitaja -järjestelmän tarkoituksena on varmistaa anniskelupaikan tehokas omavalvonta, jolla on keskeinen merkitys rikkomusten ja järjestyshäiriöiden ehkäisemisessä. Luvanhaltijan tulee huolehtia siitä, että vuoroon määrättyllä vastaavalla hoitajalla on edellytykset tehokkaaseen valvontaan kaikissa anniskelutiloissa.

Edellytykset tehokkaaseen valvontaan puuttuvat, ja valvonta katsotaan laiminlyödyksi, jos luvanhaltija määrää työvuoroon vastaavaksi hoitajaksi työntekijän, joka on täysin sidottu esimerkiksi hotellin vastaanoton, keittiön tai tietyn osaston työskentelyyn. Valvonnan järjestelyissä luvanhaltijan on otettava huomioon anniskelupaikan erityisolosuhteet. Esimerkiksi

ravintolan eri osastoja varten voi olla tarpeellista määrätä oma vastaava hoitajansa.

On syytä korostaa, että anniskelupaikan valvonnan ei tule olla pelkästään vastaavan hoitajan tehtävänä ja vastuulla, vaan jokaisen työntekijän on osaltaan tunnettava anniskelua koskevat säännökset ja määräykset ja noudatettava niitä hyvässä yhteistyöhengessä muun henkilökunnan kanssa. Tällaisen asenteen aikaansaaminen ja ylläpitäminen on ammattinsa hallitsevan luvanhaltijan ja vastaavan hoitajan kunnia-asia.

1.9 Anniskelupaikan järjestys

Päihtynyttä ei saa päästää anniskelupaikkaan. Asiakas, joka käyttäytyy häiritsevästi tai jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, on poistettava anniskelupaikasta (AlkoL 23 § 1 mom.).

Alkoholijuomaa ei saa anniskella:

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle;
- 2) häiritsevästi käyttäytyvälle tai selvästi päihtyneelle; tai
- 3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä (AlkoL 24 § 1 mom.).

Myöskään sellaista juomaa, joka sisältää vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia ei saa anniskella henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi (AlkoL 24 § 2 mom.).

Alkoholijuoman ostajan on vaadittaessa todistettava henkilöllisyytensä sen osoittamiseksi, että hän on täysi-ikäinen (AlkoA 26 §).

Valvonnan laiminlyönnistä aiheutunut alaikäiselle anniskelu on vakava rikkomus, josta vakiintuneen sanktiokäytännön mukaisesti heti ensimmäisellä kerralla seuraa anniskeluluvan peruuttaminen määräajaksi. Lakia rikotaan aina, kun alkoholijuomaa anniskellaan alle 18-vuotiaalle, vaikka kyseessä olisi täysi-ikäiseltä vaikuttava nuori.

Nuoren asiakkaan ikä on tarkistettava aina, ellei varmuudella tiedetä hänen olevan

18 vuotta täyttänyt. Iän riittävyys anniskeluun on selvitettävä huolellisesti viranomaisen antamasta henkilötodistuksesta. Henkilötodistuksessa olevan kuvan tulee vastata todistuksen esittäjää.

Siitä huolimatta, että järjestyksenvalvojat tarkistavat nuorten henkilöiden iän anniskelupaikan ovella, tulee myös myyntihenkilökunnan ostotilanteessa tarkistaa asiakkaan ikä aina, jos asiakasta on ulkoisen olemuksen perusteella vähänkin aihetta epäillä alle 18-vuotiaaksi. Henkilötodistusten tunnollisella tarkistamisella voidaan ehkäistä ja saada selville toisten henkilöiden henkilötodistusten käyttöön liittyviä väärinkäytöksiä.

Alaikäisten oleskelua ravintolassa ei ole kielletty. Anniskelupaikassa tulee kuitenkin valvoa, ettei alaikäinen voi siellä nauttia esimerkiksi jonkun toisen asiakkaan hänelle välittämää alkoholijuomaa. Valvonnan laiminlyönti tämän suhteen rinnastetaan alaikäiselle anniskeluun.

Päihtyneen henkilön tuntomerkkejä ovat erilaiset toiminnalliset häiriöt kuten horjuminen, sammaltava tai kovaääninen puhe, epävarmat ja haparoivat liikkeet, nuokkuminen, lasittunut katse jne.

Päihtyneen henkilön arvostelukyky on voimakkaasti heikentynyt. Tämän vuoksi hän on arvaamaton eikä hänen seuraavaa aikomustaan voi ennakoida. Päihtynyt saa helposti aikaiseksi häiriötilanteen esimerkiksi siinä tilanteessa, kun hän on ottanut toisen asiakkaan alkoholijuoma-annoksen.

Kaikenlaisten haittojen ja häiriöiden välttämiseksi päihtynyt henkilö on poistettava anniskelupaikasta heti, kun päihtymys on hänessä selvästi havaittavissa. Poistaminen tulee hoitaa hienovaraisesti, mutta päättävästi. Jos asiakas on vahvasti päihtynyt eikä kykene huolehtimaan itsestään, anniskelupaikan tulee varmistaa asiakkaalle kyyditys niin, että hän pääsee turvallisesti esimerkiksi asunnolleen.

Asiakasturvallisuudesta huolehtiminen voi poistamistilanteessa joskus edellyttää poliisi-

sin puoleen kääntymistä. Heitteillepanosta on säädetty rangaistus rikoslaisissa (RL 21:14 §).

Majoitus- ja ravitsemisliikkeellä on oikeus valita asiakkaansa liikeideansa mukaisesti (MaRaA 10 §). Yleisimpiä kriteereitä ovat ikään ja pukeutumiseen liittyvät rajoitukset. Asiakkaiden valintaperusteet eivät saa olla syrjiviä eivätkä perustua esim. rotuun, ihonväriin, kieleen, sukupuoliseen suuntautumiseen tai yhteiskunnallisiin mielipiteisiin (RL 11:9 §).

Kun eduskunnan hyväksymä laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta tulee voimaan 1.10.2006, on asiakasvalintaa koskeva kappale seuraava:

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 5 §:n mukaan toiminnan harjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on oikeus evätä asiakkaaksi pyrkivältä pääsyyn liikkeeseen, jos siihen on järjestyksenpidon tai liikkeen toiminta-ajatuksen vuoksi perusteltu syy. Toiminta-ajatuksen perustuen asiakasvalintaa voidaan suorittaa mm. asettamalla sisään pääsyn edellytykseksi ikärajoja tai pukeutumiseen liittyviä vaatimuksia. Asiakkaiden valintaperusteet eivät saa olla syrjiviä. Syrjinnän kiellosta säädetään yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä. Ketään ei saa syrjiä esimerkiksi kansallisen alkuperän, kielen, uskonnon, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Rangaistus syrjinnästä säädetään rikoslain 11 luvun 9 §:ssä.

1.10 Alkoholiannokset ja hinnoittelu

Anniskelupaikassa tulee olla saatavana riittävä valikoima mietoja alkoholijuomia sekä kohtuuhintaisia alkoholittomia juomia (AlkoL 25 §).

Alkoholijuomaa saadaan anniskella kerrallaan vain yksi annos (perusannos). Aterian yhteydessä saadaan anniskella samanaikaisesti useaa eri alkoholijuomaa. Anniskelu seurueelle on sallittu pulloittain tai muissa myyntipakkauksissa (AlkoA 24 § 1 mom.).

Alkoholijuomien anniskelu ns. tuplina on kielletty. Tuplien anniskelusta on kysymys

myös silloin, kun asiakkaalle samanaikaisesti anniskellaan alkoholijuomaa kahdessa erilasissa eli kaksi perusannosta. Tuplien anniskelukiellolla pyritään ehkäisemään asiakkaan nopea päihtyminen ja siitä aiheutuvat haitat. Henkilökunnalla on edellytykset seurata asiakkaan humalatilanteen kehitystä, kun alkoholijuomat anniskellaan asetuksessa vahvistettujen määrien mukaisesti.

Väkevien alkoholijuomien perusannos on 4 senttilitraa, mutta niitä on anniskeltava myös 2 senttilitran annoksina. Hotellihuoneen minibaareissa perusannos voi olla 5 senttilitraa, jos juoma on pakattu tämän kokoiseen pienoispulloon (AlkoA 24 § 2 mom.).

Mietojen alkoholijuomien perusannos on 8 senttilitraa, mutta niitä on anniskeltava myös 4 senttilitran annoksina (AlkoA 24 § 3 mom.).

Alkoholijuomaa, joka on valmistettu yksinomaan käymisen avulla (kuten puna- ja valkoviinit) tai jonka alkoholipitoisuus on enintään 5,5 tilavuusprosenttia saadaan anniskella laseittain sekä pulloittain tai muissa myyntipakkauksissa. Enimmäiskerta-annos on enintään yksi litra yhdelle asiakkaalle (AlkoA 24 § 4 mom.).

Anniskeltaessa juomasekoituksia (cocktaileja), joihin käytetään useaa eri alkoholijuomaa, alkoholin kokonaismäärä juomasekoituksessa saa olla enintään yhtä suuri kuin se voi olla 4 senttilitrassa väkevää alkoholijuomaa (AlkoA 24 § 5 mom.). Tästä poikkeuksena ovat olut-, siideri- ja kuohuviini-juomasekoitukset, joissa Tuotevalvontakeskuksen alkoholiasetuksen perusteella tekemän päätöksen mukaan saa oluen, siiderin tai kuohuviinin lisäksi olla enintään 2 cl väkevää alkoholijuomaa tai 4 cl miettoa alkoholijuomaa. Määriteltäessä juomasekoituksen 4 cl:n määrää väkevänä alkoholi-juomana laskien 2 cl miettoa alkoholijuomaa (esim. enint. 22 t-% likööri tai väkevä viini) vastaa 1 cl väkevää juomaa.

Tuotevalvontakeskus voi myöntää poikkeuksen annoskokoja koskevista määräyksistä

(AlkoA 24 § 6 mom.). Ravintola voi hakea poikkeusluvan esimerkiksi erikoisen ja hieman tavanomaista suuremman cocktailin tarjoiluun.

Alkoholilaisissa alkoholijuomien hinnoittelulle ei ole asetettu ylä- eikä alarajaa. Sosiaali- ja terveysministeriö voi alkoholilain nojalla antaa tarvittaessa määräyksiä alkoholijuomien hinnoitteluperusteista. Näitä määräyksiä ei ole tähän mennessä annettu.

Alkoholijuomien hinnoitteluun on kuitenkin mahdollista puuttua alkoholijuomien mainontaa ja muuta myyminenestämistointia koskevien säännösten nojalla. Lupaviranomainen voi alkoholilain 33 §:n nojalla puuttua alkoholijuomien hintailmoitteluun esimerkiksi silloin, kun sen katsotaan olevan hyvän tavan vastaista tai kuluttajan kannalta sopimatonta (katso luku 2.2).

1.11 Velaksi anniskelu ja kuitin antaminen

Alkoholijuomaa ei saa anniskella velaksi, panttia vastaan tai vaihtokaupalla.

Alkoholijuoman anniskelu velaksi on kuitenkin sallittua:

- 1) yhteisölle;
- 2) hotellissa asuvalle matkustajalle tai jos maksun periminen käteisellä juhla-, edustus-, tai muun vastaavan tilaisuuden laadun tai laajuuden vuoksi tuottaisi kohtuutonta hankaluutta sekä
- 3) muutoin yksityishenkilölle Tuotevalvontakeskuksen hyväksymiä luottojärjestelyjä noudattaen (AlkoA 25 §).

Tuotevalvontakeskus on yksityishenkilöitä koskien hyväksynyt seuraavat luottojärjestelyt:

- kansainvälinen luottokortti
- kotimainen luottokortti, joka on hyväksytty muuallakin kuin Suomessa alkoholijuomien maksuvälineeksi.

Ehtona edellä mainittujen luottokorttien käyttämiseen alkoholijuomien anniskelussa Suomessa on, että myös muut liikkeen käyttämisestä asiakkaalle aiheutuvat suoritukset voidaan periä kyseessä olevaa luottojärjestelyä noudattaen.

Luvanhaltija tai henkilökunta ei saa lainata asiakkaille rahaa omasta pussistaan tai ravintolan kassasta siinä tarkoituksessa, että he voisivat ostaa siellä alkoholijuomia. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisukäytännössään todennut tämän menettelyn kielletyksi velaksi anniskeluksi.

Anniskellusta alkoholijuomasta on asiakkaalle pyytämättä annettava lasku tai muu tosite, jollei anniskeluluvan myöntävä viranomainen erityisestä syystä ole myöntänyt tästä vapautusta (AlkoA 25 § 3 mom.). Vapautuksia on myönnetty esimerkiksi teatteriravintoloille. Väliaikatarjoilun yhteydessä kuitin antaminen hidastaa palvelua, ja on tavanomaista vaikeampaa.

1.12 Anniskelualue ja sen muuttaminen

Anniskelupaikassa alkoholijuomia saa anniskella ainoastaan lupaviranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää. Anniskelualueeksi ei saa hyväksyä urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman yleistä katsomotilaa.

Anniskelualue tulee rajata tai merkitä niin, että raja on asiakkaiden selvästi havaittavissa, jollei anniskelualueutta voida muuten selvästi todeta. Kulkemista anniskelualueelle ja sieltä pois on voitava tehokkaasti valvoa (AlkoL 21c § 3 mom.).

Anniskeltu alkoholijuoma on nautittava anniskelualueella. Anniskeluun tai anniskelua varten ravintolaan toimitetun alkoholijuoman vähittäismyynti tai muu poiskuljettaminen anniskelupaikasta on kielletty (AlkoL 23 § 2

mom.). Kielto koskee myös kesäterasseja ja erilaisten tapahtumien yhteyteen rakennettuja ulkotarjoilualueita.

Suunnitelma anniskelualueen rajaamisesta

Lupaviranomaiselle tulee esittää anniskelualueen rajaamista koskeva suunnitelma (AlkoL 21 c § 3 mom.). Suunnitelmaa koskeva lomake on saatavissa lääninhallitukselta mm. www.laanhallitus.fi/lomakkeet/alkoholijuomien_anniskelulupa.

Käytännössä kirjallinen suunnitelma anniskelualueen rajaamisesta tulee esittää lupaviranomaiselle aina, kun anniskelulupaa haetaan uuteen huoneistoon tai paikkaan taikka, kun jo toimivassa anniskelupaikassa otetaan käyttöön uusia anniskelualueita.

Suunnitelmassa tulee esittää, millä tavoin anniskelualueen rajaaminen käytännössä toteutetaan. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi, että rajaaminen toteutetaan niin, että asiakkaat sen selvästi havaitsevat. Lisäksi rajaaminen tulee tehdä erilaisia rakenteita tai välineitä käyttäen siten, että valvonta voidaan toteuttaa tehokkaasti eivätkä asiakkaat voi helposti kuljettaa alkoholijuomia pois anniskelualueelta.

Anniskelualueen rajaamista teknisenä kysymyksenä on tarkasteltava aina yhdessä anniskelupaikan omavalvontajärjestelyjen kanssa. Nämä yhdessä mahdollistavat sääntösten mukaisen anniskelun.

Anniskelualueen muuttaminen

Anniskelualueen muutokset voivat koskea anniskelupaikkaan liittyviä sisätiloja tai ulkotiloja taikka anniskelupaikasta erillään olevien rakennusten tiloja. Muutokset voivat olla joko pysyviä tai tilapäisiä.

Anniskelupaikan sisätiloissa tehtäviä anniskelualueen muutoksia ovat esimerkiksi ravintolasalin tai muiden osastojen laajentaminen siten, että anniskelukäyttöön otetaan uutta

huonetilaa. Hotelliravintoloissa anniskelualueeseen voidaan liittää myös matkustajahuoneita, kokous- ja kabinettitiloja, aula- sekä saunan yhteydessä olevien puku- ym. tiloja. Muutoksessa voi olla kysymys myös anniskelualueen supistamisesta. Luvanhaltija voi ilmoittaa lupaviranomaiselle poistavansa jonkun käytössä olevan anniskelutilan anniskelualueen piiristä.

Anniskelualueetta voidaan muuttaa luvanhaltijan ilmoituksen perusteella. Anniskelualueen muuttaminen edellyttää kuitenkin lupaviranomaisen luvan, jos muutos on anniskelun valvonnan kannalta merkittävä (AlkoL 21 c § 4 mom.).

Valtioneuvoston asetuksen (1207/2002) 22 §:n mukaan anniskelualueetta voidaan muuttaa luvanhaltijan ilmoituksen perusteella paitsi, jos:

- 1) anniskelulupa on myönnetty tilapäisesti,
- 2) anniskelualueetta laajennetaan ulkotiloissa,
- 3) anniskelualueetta laajennetaan toiseen rakennukseen.

Edellä mainituissa tapauksissa anniskelualueen muutoksesta on aina tehtävä lupahakemus, johon lupaviranomainen antaa päätöksen.

Anniskelupaikan sisätiloissa toteutettavat anniskelualueen muutokset ovat yleensä anniskelun valvonnan kannalta sellaisia, että lupaviranomainen voi käsitellä ne ilmoituksen perusteella.

Ilmoitus anniskelualueen muutoksesta tulee toimittaa lupaviranomaiselle vähintään kolme viikkoa ennen muutoksen suunniteltua käyttöönottoa. Lupaviranomaisen tulee kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoittaa, hyväksytäänkö ilmoitus.

Ilmoitukseen sekä lupahakemukseen tulee liittää anniskelualueen muutoksesta seuraavat tiedot ja selvitykset (www.laanhallitus.fi/lomakkeet/ilmoitus/hakemus_anniskelualueen_muuttamisesta):

- 1) selvitys siitä, onko anniskelualueen muutos pysyvä vai tilapäinen;
- 2) ajankohta, jolloin anniskelualueen muutos on suunniteltu otettavaksi käyttöön;
- 3) selvitys luvanhaltijan käyttöoikeudesta muutosta koskevaan alueeseen (esim. vuokrasopimus);
- 4) selvitys siitä, mihin tilaan anniskelualueen muutos sijoittuu anniskelupaikassa;
- 5) anniskelualueen muutosta koskevat piirustukset tai rakennuslupapiirustukset silloin, kun muutos edellyttää rakennusluvan;
- 6) uuden tai muutettavan anniskelualueen asiakaspaikkamäärä;
- 7) suunnitelma uuden tai muutettavan anniskelualueen rajaamisesta;
- 8) selvitys siitä, miten alkoholijuomien anniskelu ja sen tehokas valvonta uudella tai muutettavalla anniskelualueella järjestetään;
- 9) selvitys siitä, että luvanhaltija on tehnyt anniskelualueen muutoksesta elintarvikelain 13 ja 14 §:n mukaisesti ilmoituksen tai hakemuksen kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle.

Lupaviranomainen voi alkoholilain 21 c ja d §:n nojalla kieltää muutoksen käyttöönoton tai määrätä sille rajoituksia tai ehtoja. Lupaviranomainen voi rajoittaa anniskelu-aikaa, anniskelu-alueita, anniskeltavien alkoholijuomien lajeja tai asiakaspaikkojen lukumäärää taikka asettaa anniskelun valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisia ehtoja, jos anniskelupaikan sijainnin tai muiden erityisten olosuhteiden sekä luvanhaltijan henkilökunnan määrästä ja tehtävistä ja anniskelualueen rajaamisesta esittämien suunnitelmien perusteella on ilmeistä, että anniskelua ei voida kohtuudella valvoa.

1.13 Keittiöalkoholi

Ravintola voi hakea lupaa keittiöalkoholin käyttämiseen ruoanvalmistuksessa. Keittiö-

alkoholijuomat on tarkoitettu yksinomaan ruoanvalmistamiseen ja ne ovat alkoholiverottomia. Verottoman keittiöalkoholin käyttö juomien tai juomasekoitusten valmistamiseen on kielletty. Kiellon rikkominen johtaa käyttö- ja anniskeluluvan peruuttamiseen.

Lupaa on haettava STTV:n alkoholin tuotevalvontayksiköltä. Luvan saaminen edellyttää, että keittiöalkoholin tarve on perusteltua ja että käyttöpaikka täyttää asetetut vaatimukset.

Hakemukseen on liitettävä selvitys alkoholin käyttötarkoituksesta ja vuotuisesta ostotarpeesta (alkoholilajit ja litrat lajeittain, ruokareseptit).

Keittiöalkoholin käytöstä ja varastosta on pidettävä kirjaa.

Keittiöalkoholin käyttöluvan hakeminen pienimuotoiseen ruoanvalmistukseen ei kannata, sillä lupamaksu on 190 € ja pienin vuotuinen valvontamaksu 90 €.

1.14 Anniskelussa käytettävät mittaamisvälineet

Alkoholijuomien anniskelussa on käytettävä virallisesti tarkastettuja eli vaattuja mittaamisvälineitä (vakauslaki 219/65 ja vakausasetus 370/92).

Mitta-astiat (ns. viinamitat esim. 12 cl, 8 cl, 4 cl, 2 cl, 1,5 cl, 1 cl) on vaattava ennen niiden käyttöön ottamista. Uusintavakaus ei ole tarpeen, kunhan vakausleima on selvä ja mitta on vahingoittumaton.

Nestemittarit (viina-, viini-, olut- ja siiderimittarit) on vaattava joka kolmas vuosi ja aina, kun sinetit on murrettu tai mittarin oikeellisuutta muuten epäillään.

Oluen ja siiderin anniskelussa saadaan käyttää asianmukaisesti hyväksytyjä mitta- viivallisia vakiolaseja. Niiden käyttö on vaihtoehto olut- tai siideri-mittarin vakaukselle. Vakiolasit hyväksyy Inspecta Oy. Käytettäessä hyväksytyjä vakiolaseja juoma on annosteltava aina viivaan asti. Nestepinta ei saa olla viivan alapuolella.

Vakauleima on välineeseen lyöty leima tai tarra, jossa on kruunumerkki, vakausajankoh- ta ja vakaajan tunniste.

Turvatekniikan keskus ja lääninhallitukset valvovat, että alkoholijuomien anniskelussa käytetään laillisia mittaamisvälineitä. Vakaa- mattoman välineen käyttäjä voidaan tuomita rangaistukseen laittoman mitan käytöstä.

Mittaamisvälineiden vakaaminen kuuluu Inspecta Oy:lle (puh. 010 521 600), jolla on vakaajia eri puolilla Suomea.

1.15 Alkoholien kaupallinen maahantuonti anniskelua varten

Anniskeluluvan haltija saa tuoda maahan anniskeluluvassa tarkoitettuja alkoholijuo- mia anniskelua varten tehtyään Tuoteval- vontakeskukselle ilmoituksen toimimisestaan maahantuojana (AlkoL 8 §). Ilmoitus tehdään lomakkeella STTV:n alkoholien tuotevalvonta- yksikölle. Ilmoitus, jonka käsittelystä peritään 95 euron maksu, palautetaan kuitattuna lu- vanhaltijalle mahdollisesti tullille esitettäväksi maahantuonnin yhteydessä.

Maahantuojalla on vastuu maahantuomisa- taan alkoholijuomista. Tuotevalvontakeskus ohjaa ja valvoo tämän vastuun toteutumista.

STTV:n alkoholien tuotevalvontayksikkö ylläpitää kaikista Suomessa myytävistä alko- holijuomista tuoterekisteriä. Tuoterekisteri sisältää mm. perustiedot markkinoilla ole- vista alkoholijuomista (tuotenimi, tuoteryh- mä, alkoholipitoisuus, EAN-koodi, valmista- ja/valmistuttaja, alkuperämaa, nettosisältö ja pakkaustyyppi) sekä niistä vastuussa olevista elinkeinonharjoittajista. Maahantuojan on tehtävä kaikista uusista tuotteista ilmoitus tuoterekisteriin ennen niiden markkinoille tuloa.

Kaikki maahantuodut erät tulee ilmoittaa kuukausittain STTV:n alkoholien tuotevalvon- tayksikölle raporttilomakkeella viimeistään tuontia seuraavan kuukauden 18. päivään mennessä.

Käytännön menettely on erilainen tuotaes- sa alkoholijuomia EU:n alueelta tai kolmansista maista. Kolmansista maista tuotavista alko- holijuomista on oltava hyväksytyt laboratorion antama ensivalvontatodistus tuotteen koos- tumuksesta ja laadusta. Tämä analyysitodistus on toimitettava tuoteilmoituksen liitteenä.

Tuotaessa kolmansista maista vähintään 3000 litran suuruisia eriä rypäleviinejä tarvi- taan ns. vakiotuontilupa, jonka maa- ja met- sätalousministeriö voi myöntää pyynnöstä.

Jos tuonti on jatkuvaa, luvanhaltija voi ha- kea tullihallitukselta lupaa toimia rekisteröity- nä elinkeinonharjoittajana. Tällöin luvanhal- tijan on asetettava jatkuvasti voimassa oleva vakuus valmisteveron suorittamisesta. Lomak- keita saa tullipiiristä, ja hakemus jätetään ra- vintolan sijaintipaikkakunnan tullipiirille.

Satunnainen alkoholintuoja toimii rekis- teröimättömänä elinkeinonharjoittajana. Täl- löin on tehtävä ennen tuotteiden lähettämistä Suomeen ilmoitus piiritullikamarille ja asetet- tava kertaluonteinen vakuus valmisteverojen suorittamisesta.

Alkoholijuoma on maahantuotaessa ilmoi- tettava verotettavaksi. Veron kantavat tullipiiri- rit. Alkoholijuoman maahantuontia pidetään laittomana, jos siitä ei ole suoritettu Suomessa alkoholiveroa. Tällaisen juoman anniskelu joh- taa anniskeluluvan peruuttamiseen.

1.16 Ravintolan omavalvonta alkoholijuomien tuotevalvonnassa

Anniskeluravintola vastaa myymänsä alko- holijuoman tuotevalvonnasta. Vastuu korostuu etenkin silloin, kun ravintola tuo alkoholijuo- mia maahan omaan anniskeluunsa ja silloin, kun se anniskelee hanaolutta, jolloin oluen laatu riippuu ravintolan toimintaolosuhteista ja suoritetuista toimenpiteistä.

Tuotevalvontayksikkö on laatinut yhdessä panimo- ja ravintolaelinkeinojärjestöjen kans- sa ohjeen "Oluen omavalvonta ravintolassa" (Helsinki 1997). Sen mukaan oluen laadunval-

vonta on osa ravintolan toteuttamaa yleistä omavalvontajärjestelmää, osa sen omavalvontasuunnitelmasta. Ohjeessa on esitetty oluen anniskelukäytäntöön liittyvät yleisimmät laaturiskit ja toimenpiteet niiden ehkäisemiseksi sekä esimerkki omavalvontalomakkeesta.

Tuotevalvontayksikkö valvoo hanaoluen laatua pistokokein suorittamalla ravintoloissa puhtausmittauksia ja ottamalla laboratorio-näytteitä.

1.17 Tietojen keräys ja raportointivelvollisuus

Luvanhaltijan velvollisuutena (AlkoL 44 §) on valvontaa varten ilmoittaa lupaviranomaiselle neljännesvuosittain myynti- ja henkilökuntatiedot.

Jokaisen luvanhaltijan tulee toimittaa tiedot lomakkeella lääninhallitukselle ilmoituskautta seuraavan kuukauden kymmenenteen päivään mennessä kuitenkin niin, että tilapäisissä luvissa ilmoitus on toimitettava toimin-

nan päättymisestä kymmenen päivän kuluessa. Lääninhallitukset tallentavat ilmoituksen tiedot alkoholielinkeinorekisteriin. Luvanhaltija voi täyttää ja palauttaa ilmoituslomakkeen myös sähköisesti osoitteessa www.sttv.fi.

Jos ilmoituskaudella ei ole ollut myyntiä eikä ravintolatoiminnan keskeytyksestä ole ilmoitettu lupaviranomaiselle, on neljännesvuosi-ilmoitus annettava määräajassa ilmoituksen, että kaudella ei ole ollut myyntiä.

Oikeiden tietojen lähettämisen laiminlyöntiä pidetään yrittäjän luotettavuuskysymyksenä ja siis alkoholilain 22 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamana rikkomuksena, jonka nojalla voidaan lupa jopa peruuttaa toistuvissa tapauksissa. Mikäli ravintola ei kehotuksen jälkeen ole toimittanut valvontailmoitusta, lupaviranomainen ryhtyy sanktiotoimenpiteisiin.

Tietojen saaminen on koko alan kannalta tärkeää, koska niiden avulla voidaan seurata alan kehitystä sekä ehkäistä harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

2. Alkoholijuomien mainonta ravintolassa

2.1 Yleiset periaatteet

Väkevien alkoholijuomien mainonta on sallittua anniskelupaikassa, jos siellä on lupa niiden anniskeluun. Mainonnan tulee olla asiallista ja hillittyä. Anniskelupaikan ulkopuolella (ulkokyltit, ikkunateippaukset, lehti-ilmoitukset, Internet) väkevien alkoholijuomien mainonta on kiellettyä. Ravintolassa tapahtuvasta mainonnasta on säädetty tarkemmin STM:n päätöksessä (841/95).

Mietojen alkoholijuomien (enintään 22 til-%) mainonta on lähtökohtaisesti sallittua. Kielletyksi mainonta muodostuu mm. silloin, kun se kohdistetaan alaikäisiin, tai siinä käytetään hyvän tavan vastaisia tai sopimattomia myyninedistämiskeinoja. Markkinoinnin kokonaisvaikutelma on usein ratkaiseva arvioitaessa, milloin toimintaa on pidettävä lainvastaisena.

Alkoholilain 33 §:n 2 momentissa säädettyjä kiellettyjä mainonnan ja myyninedistämisen muotoja on käsitelty tarkemmin Tuotevalvontakeskuksen mainontaohjeessa (2/02/99). Ohjetta on ravintoloita koskevan luvun 2.7.1 osalta tarkistettu 27.10.2005.

Tuotevalvontakeskuksessa alkoholijuomien mainonnan valvontaan liittyvät asiat käsittelee alkoholihallinto-osasto.

2.2 Alkoholijuomien hintailmoittelu

Alkoholijuoma-annoksia mainostettaessa on kerrottava annoksen koko ja hinta. Hintailmoittelu ei saa johtaa kuluttajaa harhaan. Harhaanjohtavaa voi olla miedon alkoholijuoma-annoksen koon ilmoittaminen käyttäen ilmaisuja "iso" tai "pieni", koska luvanhaltijalla on mahdollisuus käyttää erilaisia annoskokoja. Ilmoituksessa tulee mainita, kuinka paljon senttilitroina on esimerkiksi "iso tuoppi" olutta tai "lasi" punaviiniä.

Alkoholijuoma-annoksen hinta saa olla muuttuva. Hinnoittelun muutosperusteena voi olla esimerkiksi jokin objektiivisesti havaittava tapahtuma. Hinnoitteluperusteet on tällöin kerrottava selkeästi, ja muutoksen tulee koskea kaikkia asiakkaita tasapuolisesti. Sallittua on esimerkiksi oluen hinnan alentaminen 20 sentillä per maali tietyn urheilukilpailun televisioesityksen aikana tai oluen hinnan sitominen ulkoilman lämpötilaan terassilla.

Ravintola voi kohdistaa tarjouksia tietyille, selkeästi rajatuille ryhmille kuten kanta-asiakkaiksi rekisteröityneille henkilöille. Erityiset kanta-asiakashinnat ovat siten sallittuja.

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitus voivat puuttua alkoholijuomien hintailmoitteluun alkoholijuomien mainontaa ja muuta myyninedistämistoimintaa koskevien säännösten nojalla.

Anniskelupaikan hintailmoittelua pidetään hyvän tavan vastaisena ja sopimattomana myyninedistämisenä, jos ravintola houkuttelee asiakkaita alkoholijuomien hinnoilla, jotka perusannosta kohden ovat huomattavassa epäsuhteessa anniskelupaikoissa sillä hetkellä yleisesti käytössä oleviin hintoihin. Edellä sanottu tarkoittaa sitä, että luvanhaltijalle alkoholin myynti on selvästi tappiollista, kun sitä arvioidaan normaalien verollisten ostohintojen perusteella. Kuluttajalle taas hinta on nimellinen ja alkoholi lähes ilmaista.

2.3 Sopimaton myyninedistäminen

Kiellettynä pidetään mm. sellaista alkoholi-mainontaa, jossa asiakkaita houkutteellaan ravintolaan ilmaisen alkoholijuoman avulla tai tehdään tarjouksia, joiden mukaan alkoholi-juomia saa sitä edullisemmin, mitä enemmän niitä juo. Mainonnalla ei saa houkuttaa

erityisesti ns. heikkoja kuluttajaryhmiä, kuten nuoria tai alkoholin liika- tai suurkuluttajia.

Esimerkkejä sopimattomasta myynninedistämisestä:

- ”Ensimmäinen juoma ilmaiseksi”,
”Arvomme ilmaisia juomia”,
- ”Tasarahalla niin paljon kuin ehdit juoda”,
- ”Kaksi juomaa yhden hinnalla”,
- ”Joka kymmenes olut ilmaiseksi”,
”Joka viides juoma puoleen hintaan”,
- oluenjuontakilpailut ja muut vastaavat tapahtumat, joissa juomana on alkoholi-juoma. Kilpailijoiden on siis tyydyttävä ykkösolueen.

Luvanhaltija voi kuitenkin tarjota asiakkailleen mietoa alkoholijuomaa maksutta, jos se tapahtuu yllätyksellisesti vieraanvaraisuus-teenä. Esimerkiksi jonkin merkittävän tapahtuman tai asian johdosta talo tarjoaa kierroksen mietoa alkoholijuomaa ravintolassa juuri sillä hetkellä oleville asiakkaille.

Vieraanvaraisuustarjoilusta ei saa tiedottaa etukäteen esimerkiksi lehti-ilmoituksilla tai tekstiviesteillä. Ilmaistarjoilun on oltava täysin satunnaista ja tarjottavan juoman määrän on oltava kohtuullinen. Tarjoilua ei saa järjestää säännöllisesti siten, että asiakkaat tietävät ilmaistarjoilun ajankohdan, vaikka siitä ei julkisesti tiedotettaisikaan.

2.4 Arpajaiset ja yleisökilpailut

Anniskelupaikassa ei saa järjestää yleisölle arpajaisia, joiden voittona on alkoholijuomaa. Sopimattomana ja näin ollen kiellettyinä pidetään esimerkiksi ravintolan ilmoitusta, jossa kerrotaan, että ”kello 21:een mennessä sisään tulleiden kesken arvotaan viinipullo.”

Pääsylippu tai muu ostokuitti ei voi toimia arvontakuponkina.

Arpajaisiin rinnastetaan myös sellaiset kilpailut, joiden voitto riippuu sattumasta (esimerkiksi bingo).

Jos ravintolassa järjestetään sellaisia kilpailuja, jotka edellyttävät osallistujien tietojen tai taitojen arvostelemista taikka suoritusten mittaamista, palkintona voi muun ohella olla myös kohtuulliseksi katsottava määrä mietoa alkoholijuomaa. Ravintola ei kuitenkaan saa ilmoitella kilpailuista ja alkoholipalkinnoista sillä tavoin, että markkinointia voidaan pitää hyvän tavan vastaisena tai sopimattomana.

Väkeviin alkoholijuomiin liittyviä arvontoja tai kilpailuja ei saa ravintola-asiakkaille järjestää lainkaan, vaikka osallistuminen ei edellyttäisikään mitään ostamista.

2.5 Kylkiäiset ja yhdistetyt tarjoukset

Alkoholijuoman ostajalle ei saa antaa kaupan päälle muuta tuotetta, jolla ei ole ilmeistä asiallista yhteyttä alkoholijuomaan. Esim. drinkki ja sen koristeet liittyvät selkeästi yhteen alkoholin nauttimistapahtumassa.

Sallittua on:

- juomalasin liittäminen kylkiäisenä yhteen mietoon alkoholijuoma-annokseen. Lasi on olennainen ja tarpeellinen alkoholijuoman nauttimisessa.
- aterian ja yhden miedon alkoholijuoma-annoksen tarjoaminen yhteishintaan. Samalla on kerrottava, että valittavana on myös alkoholiton vaihtoehto. Juoma ei ole ”ilmainen”, koska asiakas maksaa siitä yhteishinnan.
- anniskelupaikassa järjestettävän merkittävän ohjelmallisen tilaisuuden tai tapahtuman yhteydessä sisällyttää ravintolan myymän ohjelmalipun hintaan yksi

mieto alkoholijuoma-annos mahdollisena tervetuliaisjuomana sekä ateriajuomina rajattu kohtuullinen määrä mietoja alkoholijuomia. Tarjolla tulee olla myös alkoholiton vaihtoehto. Väkeviä alkoholijuomia ohjelmalipun hintaan ei saa sisällyttää.

- pääsylipun hintaan sisällyttää yksi annos samalla käyntikerralla tarjottavaa mietoja alkoholijuomia. Samalla on kerrottava, että valittavana on myös alkoholiton vaihtoehto. Juoma ei ole ”ilmainen”, koska asiakas maksaa siitä pääsylipun hinnassa.

2.6 Kanta-asiakastilaisuudet

Luvanhaltija voi järjestää kanta-asiakkaille satunnaisesti suljettuja ajallisesti tarkoin rajattuja tilaisuuksia, joissa kanta-asiakkaille saadaan tarjoilla maksutta kohtuulliseksi katsottava määrä mietoja alkoholijuomia. Satunnaisuudella tarkoitetaan tässä 1–2 tilaisuutta vuodessa.

Kanta-asiakkaalta edellytetään olemassa olevaa asiakassuhdetta. Kanta-asiakastilaisuuteen kutsu on lähetettävä etukäteen ja sen tulee olla henkilökohtainen. Kanta-asiakkaana ei pidetä henkilöä, joka on saapunut ravintolaan paikalle ja rekisteröity vasta tällöin ravintolan kanta-asiakkaaksi saadakseen ilmaistarjoilua.

Tilaisuudessa saadaan tarjoilla kanta-asiakkaille maksutta vain mietoja alkoholijuomia. Väkevän alkoholijuoman mainonta ja myyninedistäminen on laissa kiellettyä. Tämän vuoksi luvanhaltija ei saa tarjoilla kanta-asiakkaille (=kuluttajia) ilmaiseksi väkevää alkoholijuomia.

Tilaisuutta koskevassa kutsukortissa ei saa käyttää ilmaisuja, joista voi saada vaikutelman, että tilaisuudessa tarjotaan myös väkeviä alkoholijuomia. Jos käytetään ilmaisuja drinkki tai cocktail, kutsukortissa tulee selkeästi tuoda esiin, että kyseessä on mieto alkoholijuoma, esimerkiksi cocktail, joka on valmistettu yksinomaan miedoista alkoholijuomista.

Tarjottavan alkoholimäärän tulee olla kohtuullista. Kohtuullisuus tarkoittaa mm. sitä, että tarjottava alkoholimäärä ei normaalitilanteessa johda asiakkaan päihtymykseen. Kohtuullisena määränä voidaan lähtökohtaisesti pitää noin kolmea ravintola-annosta.

Suljetut kanta-asiakastilaisuudet tulee kutsussa rajata tarkoin ajallisesti, esimerkiksi tilaisuus on 3.6.2006 klo 19.00–22.00. Tänä aikana ravintola/ravintolaosasto tulee olla suljettu muulta yleisöltä. Tilaisuuden päätyttyä ravintola voi jatkaa normaalisti toimintaansa myös muulle yleisölle avoimena ravintolana. Kanta-asiakkaat voivat myös jatkaa iltaansa ravintolassa.

2.7 Tuote-esittelyt

Anniskeluluvan mukaisella anniskelualueella saadaan esimerkiksi messutapahtumassa esitellä alkoholijuomia. Yleisölle avoimessa messutilaisuudessa ei esiteltäviä alkoholijuomia saa tarjoilla tai maistattaa ilmaiseksi. Alkoholijuomien esittelyyn liittyvä juomien maistelu ja nauttiminen tulee toteuttaa anniskelua ja mainontaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Alkoholialan näytteilleasettajien tulee sopia anniskeluluvan haltijan kanssa esiteltävien alkoholijuomien toimittamisesta anniskeltavaksi messuille sekä esittelyyn liittyvistä muista käytännön järjestelyistä. Alkoholilain 85 §:n mukaan anniskelupaikassa saadaan anniskella ja nauttia vain sinne laillisesti toimitettua alkoholijuomia.

Anniskeluun alkoholijuomat voidaan hankkia alkoholiyhtiöstä, luvan saaneelta alkoholijuomien valmistajalta tai tukkumyyjältä. Tehtyään ilmoituksen Tuotevalvontakeskelle luvanhaltija voi myös tuoda maahan alkoholijuomat anniskelua varten. Myös tuote-esittelytarkoituksessa alkoholijuomat tulee hankkia anniskelupaikkaan edellä kerrotulla tavalla ja toimitukset kirjata anniskelupaikan lupanumerolle.

2.8 Väkevien alkoholijuomien mainonta

Ravintolan ulkopuolella väkevien alkoholijuomien mainonta ja epäsuora mainonta on kielletty. Yleisölle voidaan kuitenkin ilmoittaa ravintolan anniskelu oikeuksien laajuus. esim. "A-oikeudet" tai "täydet anniskelu oikeudet".

Väkeviä alkoholijuomia ei saa mainostaa lehti-ilmoituksissa, tv-mainoksissa, ikkunateip-pauksissa, ulkokylteissä, Internetissä ym.

Kiellettyä on mm. ravintolan mainonta, jossa esiintyy

- väkevän alkoholijuoman tuotenimi (esim. Finlandia Vodka, Koskenkorva Vargtass) tai lajinimi (esim. "irlantilaisviskit", "kahvi ja konjakki"). Väkeviin ei saa viitata myöskään kiertoetä, esim. "013-festari", "piip-juoma";
- kuvia väkevien alkoholijuomien pulloista tai etiketeistä;
- väkevien alkoholijuomien vakiintuneita tunnuskuvia (esim. Koskenkorva-pullon etiketissä oleva peltoaukeama);
- koko juomavalikoima (myös väkevät), esim. "kaikki juomat kypillä".

Väkevien alkoholijuomien mainonta on sallittua ravintolan sisätiloissa. Juoma-annoksia mainostettaessa on kerrottava annoksen koko ja hinta sekä juomasekoituksen sisältämän alkoholijuoman määrä.

Väkeviä ei kuitenkaan saa mainostaa

- tuotteissa, jotka on tarkoitettu asiakkaiden mukaan otettaviksi (postikortit, mainoslehtiset, mukaan myytävät tulitikut jne);
- järjestämällä väkeviin alkoholijuomiin liittyviä arpajaisia tai kilpailuja;
- antamalla palkinnoksi tai arpajaisvoitoksi tuotteita, joissa on väkevien alkoholijuomien tunnuksia (esim. T-paitoja);
- tarjoamalla väkevistä alkoholijuomista maistiaisia.

Väkevien alkoholijuomien tunnuksia voi olla henkilökunnan asusteissa. Työvaatteiden on pysyttävä työvaatteina: ravintolan on huolehdittava siitä, etteivät väkevän alkoholijuoman tunnuksin varustetut työasut kulkeudu anniskelupaikan ulkopuolelle.

Väkevistä alkoholijuomista valmistettujen drinkkien tai cocktailien mainonta merkitsee väkevien alkoholijuomien myyminen edistämistä, mikä on kielletty ravintolan ulkopuolella. Kielto koskee kaikkien väkevistä alkoholijuomista valmistettujen juomasekoitusten mainontaa, oli niiden nimessä mainittu väkevän alkoholijuoman tunnus (esim. kossuvisy, jallukola) tai ei (esim. Caipiroska, Irish Coffee).

Drinkkilistaakaan ei saa mainostaa, jos siihen sisältyy myös väkevistä alkoholijuomista valmistettuja juomasekoituksia. Sallittua on ainoastaan sellaisten drinkkien mainonta, jotka on kokonaan valmistettu alle 22-prosenttisista alkoholijuomista. Valmiiksi sekoitettuja mietoja ja pulloitteita saa mainostaa, jos niiden nimeen ei sisälly väkevän alkoholijuoman tuotenimeä. Tukusta ostettua valmista Long Drinkiä saa siksi mainostaa, mutta "talon lonkeroa" ei, koska se valmistetaan paikan päällä väkevää alkoholijuomasta, ja sen mainonta edistää ravintolan väkevien myyntiä.

Nimitykset "snapsi" ja "salmari" tai "salkari" herättävät mielikuvan väkevistä alkoholijuomista. Jos näillä nimillä mainostetaan miedoista alkoholijuomista valmistettuja juomia, asia on kerrottava selkeästi, esim. "tervasnapsi 21 %", "mieto salmari", "Pink Cat salmari 21 %".

2.9 Tupakan mainonta

Tupakan, tupakkatuotteiden, tupakkajäljittelmien ja tupakointivälineiden mainonta, epäsuora mainonta ja muu myynninedistäminen on kielletty (laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 8 §, jäljempänä tupakkalaki). Kielto koskee myös ravintolatiloja.

Ravintolatoiminnassa tulee noudattaa myös muita tupakkalain säännöksiä soveltuvin osin. Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyntiä ja mainontaa valvovat kunnat sekä Tuotevalvontakeskus.

3. Viranomaisvalvonta ja sanktiot

3.1 Viranomaisvalvonta

Viranomaisten suorittama valvonta on lupahakemusten käsittelyn yhteydessä tapahtuvaa elinkeinonharjoittajien ja liikepaikkojen ennakkovalvontaa, ja kun toiminta on käynnistynyt, se on jälkivalvontaa, jota toteutetaan muun muassa anniskelupaikkoihin tehtävillä valvontakäynneillä.

Lääninhallitukset valvovat alueellaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä mainontaa ja myynninedistämistä (AlkoL 42 §). Tuotevalvontakeskuksella on oikeus valvontaan koko maassa (AlkoL 41 §). Tarkastukset tehdään anniskelupaikkoihin suunnitelmallisesti ja usein yhdessä eri viranomaisten kanssa. Erityisesti yhteydenpitoa vero-, ulosotto-, tulli-, poliisi- ja työvoimaviranomaisiin on lisätty ja tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden ehkäisemiseksi ravintolalalla.

Tuotevalvontakeskuksen tehtäviin kuuluvat lääninhallitusten lupahallinnon ja valvonnan ohjaus ja kehittäminen, alkoholihallinnon tieto- ja viestintäpalveluiden tuottaminen sekä alkoholijuomien vähittäismyyntin ja anniskelun sekä mainonnan ja myynninedistämisen valvonta koko maassa. Tuotevalvontakeskuksen ohjauksen tarkoituksena on turvata lain yhdenmukainen soveltaminen koko maassa (Valtioneuvoston asetus 1140/2004 1 a §).

Tuotevalvontakeskuksella ja lääninhallituksella on valvontaa varten oikeus päästä tarkastamaan anniskelupaikan tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja ja saada valvonnan kannalta tarpeelliset ilmoitukset, tiedot ja asiakirjat. Tuotevalvontakeskuksella ja lääninhallituksella on myös oikeus ottaa ja saada korvaukset valvontaa varten tarvittavat näytteet (AlkoL 44 §).

Tarkastuskäynneillä kiinnitetään erityistä huomiota anniskelupaikan oman valvonnan

toimivuuteen. Valvontakäynnillä tarkastaja esittäytyy vastaavalle hoitajalle näyttämällä hänelle virkamerkinsä. Keskustelun yhteydessä tarkastaja ottaa esille anniskelupaikassa mahdollisesti havaitsemansa epäkohdat tai rikkomukset. Tarkastuskäynnin aikana tarkastaja pyrkii toimimaan siten, etteivät asiakkaat ja normaali ravintolatyöskentely häiriintyisi. Vastaavan hoitajan ja henkilökunnan tulee toimia tarkastajan kanssa hyvässä yhteistyöhengessä. Ei ole esimerkiksi sopivaa ilmoittaa asiakkaille, että paikalla on tarkastaja. Tämä voi aiheuttaa turhaa hämminkiä. Tarkastuskäynnistä tehdään pöytäkirja, josta jäljennös annetaan luvanhaltijalle tai vastaavalle hoitajalle. Pöytäkirja voi sisältää selvityspyynnön, jolla luvanhaltijalle varataan tilaisuus tulla asiassa kuulluksi määräaikaan mennessä. Määräajan noudattamatta jättäminen ei estä asian ratkaisemista alkoholilain 22 §:n nojalla.

Poliisi valvoo yleistä järjestystä anniskelupaikoissa (AlkoL 46 §). Milloin järjestyksen ylläpitäminen anniskelupaikassa niin vaatii, poliisi voi keskeyttää anniskelun siellä tilapäisesti enintään vuorokauden ajaksi (AlkoL 22 § 2 mom.). Anniskelupaikassa järjestyksen valvonta kuuluu luvanhaltijalle ja henkilökunnalle. Tilanteen niin vaatiessa poliisi on kuitenkin aina kutsuttava paikan päälle. Näin esimerkiksi silloin, kun pahoinpitelyssä osallisena ollut asiakas sitä pyytää. Anniskelupaikan järjestyksenpitoon liittyvissä kysymyksissä on hyvä pitää säännöllisesti yhteyttä paikalliseen poliisiin.

Järjestyksen turvaamiseksi poliisi voi määrätä liikkeenharjoittajan asettamaan anniskelupaikkaan poliisin hyväksymän henkilön järjestyksenvalvojaksi, mistä on soveltuvin osin voimassa se, mitä järjestyksenvalvojista erikseen säädetään.

3.2 Sanktiot anniskelumääräyksiä rikkomisesta

Lääninhallitus voi antaa luvanhaltijalle huomautuksen, kirjallisen varoituksen tai asettaa valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja tai korvauksetta rajoittaa myöntämäänsä lupaa supistamalla anniskeluaikaa, anniskelualuetta tai anniskeltavien alkoholijuomien lajeja taikka korvauksetta peruuttaa anniskeluluvan joko määrääjäksi tai pysyvästi, jos:

- 1) elinkeinotoiminnassa on rikottu alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai rajoituksia,
- 2) luvan saajan katsotaan menettäneen luvan saamisen edellytykset tai luotettavuutensa; tai
- 3) anniskelupaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä (AlkoL 22 § 1 mom.).

Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (162/98) 12 §:n mukaan Tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallituksen tehtävänä on valvoa ja seurata päätöksen sekä siinä määrättyjen tai sen perusteella annettuihin lupiin sisältyvien ehtojen ja määräysten noudattamista lupien voimassaoloaikana. Jos luvanhaltija tai anniskelupaikka ei täytä niitä vaatimuksia, jotka ministeriön normipäätöksessä on mainittu, lupaviranomaisen tulee ryhtyä alkoholilain 22 §:n mukaisiin toimenpiteisiin. Esimerkiksi jos luvanhaltija, sen hallintoelimen jäsen tai enemmistöomistaja laiminlyö jatkuvasti tai huomattavassa määrin verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen, anniskelulupa voidaan peruuttaa pysyvästi.

Käytännössä yksittäisistä ja vähäisiksi katsottavista rikkomuksista seuraa yleensä kirjallinen huomautus tai varoitus. Toistuvat ja räikeät rikkomukset johtavat yleensä määräaikaiseen anniskeluluvan peruuttamiseen. Vakavissa rikkomus- ja väärinkäytöstopauksissa

anniskelulupa voidaan peruuttaa pysyvästi. Ennen seuraamuksen määräämistä luvanhaltijalta pyydetään vastine, mikä voi tapahtua myös valvontaviranomaisen käynnin yhteydessä annettavalla tarkastuslomakkeella.

Järjestyshäiriöt ja anniskelurikkomukset voivat johtaa myös jatkoaikaluvan peruuttamiseen.

Poliisi voi alkoholilain nojalla sakottaa anniskelusäännöksiä rikkonutta luvanhaltijaa tai henkilökuntaa.

3.3 Sanktiot alkoholilain mainontasäännösten rikkomisesta

Jos alkoholijuomaa mainostetaan tai harjoitetaan muuta alkoholilain 33 §:n vastaista markkinointi- tai myynninedistämistoimintaa, Tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus voi kieltää tämän toimen tilaajaa tai toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista toimintaa (AlkoL 49 § 1 mom.).

Tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus voi tehostaa tämän lain säännösten perusteella antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella (AlkoL 50 § 2 mom.). Tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus voi myös asettaa antamansa ohjeen tehosteeksi uhkasakon tai teettämisuhan, jos korjausta ei ole tapahtunut ohjeessa asetetussa määräajassa (AlkoL 48 § 2 mom.).

Anniskelupaikassa tapahtuneet mainontarikkomukset voivat myös johtaa anniskelulupaan kohdistuviin alkoholilain 22 §:n mukaisiin seuraamuksiin.

3.4 Muut sanktiot alkoholilain rikkomisesta ravintola-alalla

Alkoholilain (459/68) säännökset rangaistuksista ja muista seuraamuksista (81-97 § ja 104-105 §) jäivät voimaan, kun uusi alkoholi-

laki tuli voimaan 1.1.1995 ja sitä myöhemmin annetut muutokset.

Säännöksistä keskeisimmät harmaan talouden ja talousrikollisuuden ehkäisemiseksi ovat ravintola-alalla seuraavat.

Alkoholijuoman välittäminen palkkiota vastaan on kielletty, jollei alkoholilaista tai sen nojalla annetuista säännöksistä muuta johdu (AlkoL 31 §).

Joka luvattomasti myy tai muutoin korvausta tahi hyvitystä vastaan luovuttaa taikka luvattomasti palkkiota vastaan välittää, kaupaksi tarjoaa tai kaupan pitää alkoholijuomaa tai väkiviinaa, on tuomittava alkoholipitoisen aineen välittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi (AlkoL 85 § 1 mom.).

Jos joku välittää alkoholijuomaa tai väkiviinaa ilman palkkiota henkilölle, jolle alkoholijuomaa alkoholilain (1143/94) 16 §:n mukaan ei saa myydä, hänet on tuomittava alkoholipitoisen aineen välittämisestä ilman palkkiota sakkoon (AlkoL 85 § 5 mom.).

Luvattomasta alkoholipitoisen aineen myynnistä on tuomittava myös anniskeluluvan haltija tai anniskelupaikassa toimessa oleva, joka luovuttaa anniskeltavaksi saatua alkoholijuomaa anniskelupaikasta pois vietäväksi taikka anniskelupaikassa tai sen yhteydessä anniskelee muuta kuin laillisesti sinne toimitettua alkoholijuomaa (AlkoL 85 § 6 mom.).

Jos joku vastikkeesta, joka ei ole suurempi kuin minkä hän itse on suorittanut, satunnaisesti toiselle luovuttaa vähäisen määrän alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikasta ostamaansa tai laillisesti maahan tuomaansa alkoholijuomaa, virallisella syyttäjällä on harkintansa mukaan valta olla luovuttajaa syyttämättä ja tuomioistuimella valta jättää luovuttaja rangaistukseen tuomitsematta (AlkoL 85 § 7 mom.).

Jos joku luvattomasti pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa taikka muuta kuin laillisesti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa tai, jos kahdeksantoista mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttänyt henkilö pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa väkevää alkoholijuomaa tai kahdeksantoista vuotta nuorempi henkilö alkoholijuomaa, hänet on tuomittava alkoholijuoman laittomasta hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi (AlkoL 86 § 1 mom.).

Joka luvattomasti pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa väkiviinaa, on tuomittava väkiviinan laittomasta hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi (AlkoL 86 § 2 mom.).

Jos 1 momentissa tarkoitettussa teossa on ollut kysymys vähäisestä määrästä laillisesti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa, jota ei ole pidetty hallussa, kuljetettu tai yritetty kuljettaa myyntitarkoituksessa, ja rikosta on muutkin seikat huomioon ottaen pidettävä vähäisenä, rikosentekijä on tuomittava alkoholijuoman hallussapitorikkomuksesta sakkoon (AlkoL 86 § 3 mom.).

Joka ottaa 81-86 §:ssä tarkoitettun rikollisen toiminnan tai sen rahoittamisen ammatikseen tai tavakseen, tuomittakoon vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi (AlkoL 87 §).

Joka muulla kuin edellä sanotulla tavalla rikkoo alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä, kieltoja tai määräyksiä, on tuomittava alkoholirikkomuksesta sakkoon (AlkoL 93 §).

Alkoholilaissa tarkoitettun rikoksen tuottama taloudellinen hyöty on tuomittava menetetyksi niin kuin rikoslaissa on säädetty (AlkoL 94 §).

4. Anniskeluluvan myöntäminen

Anniskelulupa voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle.

Anniskelulupa myönnetään toistaiseksi voimassa olevana, määräaikaisena tai tilapäisenä.

Anniskelulupa on elinkeinonharjoittaja- ja anniskelupaikkakohtainen. Elinkeinoharjoittaja, jolle on jo myönnetty anniskelulupa johonkin paikkaan, ei voi aloittaa alkoholijuomien anniskelua uudessa liikepaikassa ennen kuin hän on saanut siihen anniskeluluvan. Jos anniskeluluvan saanut elinkeinonharjoittaja luovuttaa anniskelupaikan toiselle, joka jatkaa siinä liiketoimintaa, ei uusi elinkeinonharjoittaja saa anniskella alkoholijuomia kyseessä olevassa anniskelupaikassa ennen kuin lupaviranomainen on hakemuksesta myöntänyt hänelle anniskeluluvan. Jos luvanhaltija haluaa siirtää toiminnan uuteen liikehuoneistoon, on siihen haettava uusi anniskelulupa.

4.1 Määräaikainen anniskelulupa

Anniskelulupa myönnetään määräaikaisena enintään yhden vuoden ajaksi.

Määräaikainen anniskelulupa voidaan myöntää, jos luvanhaltijan anniskelutoimintaan tarvittavia edellytyksiä on erityinen syy seurata. Peruste määräaikaisen luvan myöntämiseen ja seurantaan voi olla esimerkiksi luvanhaltijan verovelka, jota hän lyhentää maksusuunnitelman mukaisesti. Määräaikaisen luvan myöntäminen voi olla perusteltua myös luvanhaltijan luotettavuuden seuraamiseksi. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että luvanhaltija on aikaisemmin syyllistynyt rikokseen, tai hänellä epäillään perustellusti olevan ongelmia alkoholinkäytössä.

Jos samassa paikassa aikaisemmin harjoitetusta anniskelutoiminnasta on aiheutunut häiriöitä ja haittaa ympäristölle tai yleiselle

järjestykselle, voidaan anniskelulupa myöntää toiminnan seuraamiseksi määräaikaisena.

Anniskeluluvan myöntäminen määräajaksi tulee kysymykseen myös silloin, kun anniskelupaikan toiminta on luonteeltaan määräaikaista. Näin on esimerkiksi silloin, kun anniskelupaikan tilat on vuokrattu elinkeinonharjoittajalle määräajaksi.

4.2 Tilapäinen anniskelulupa

Tilapäinen anniskelulupa voidaan myöntää sellaisen tilaisuuden ajaksi, jonka kesto on selvästi etukäteen määriteltä. Lupa myönnetään tilaisuuksiin ja tapahtumiin enintään yhden kuukauden ajaksi.

Tilapäisen anniskeluluvan myöntämisen edellytykset ovat muun muassa hakijan, vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten sekä anniskelupaikan sijainnin osalta samat kuin toistaiseksi tai määräajaksi myönnettävissä luvissa.

Lupahakemusta käsiteltäessä arvioidaan tilaisuuden luonne, paikan sopivuus ja anniskelujärjestelyt. Lupa voidaan alkoholilain 21 d §:n nojalla jättää myöntämättä tai lupaa rajoittaa silloin, kun anniskelulupaa haetaan urheilutapahtumaan tai tilaisuuteen, joka on luonteeltaan perhetapahtuma, tai johon muuten osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria. Tilapäisiä lupia myönnettäessä kiinnitetään erityistä huomiota tilaisuuden luonteeseen ja laajuuteen sekä anniskelujärjestelyihin ja hakijan edellytyksiin hoitaa anniskelun valvonta ja järjestyksenpito tilaisuudessa tehokkaasti. Tilapäinen anniskelupaikka on rajattava selvästi ja yksiselitteisesti. Anniskelualue on rajattava ja valvonta järjestettävä niin, ettei anniskeltua alkoholijuomaa voida kuljettaa pois anniskelualueelta. Anniskelualueen rajauksesta ja henkilökunnasta on esitettävä lupaviranomaiselle suunnitelma hakemuksen yhteydessä.

Lupaviranomainen voi rajoittaa asiakaspaikkojen määrän sellaiseksi, ettei hallitsemattomia tilanteita pääse syntymään.

Hakijan on osoitettava, että tilapäiselle anniskelualueelle on järjestetty riittävästi saniteettitiloja. Hakijan on pääsääntöisesti järjestettävä omat saniteettitilansa eikä hänen hyväkseen lueta yleisötilaisuuden yleisiä saniteettitiloja.

Tilapäiseen anniskelupaikkaan alkoholi-juomat on aina ostettava tilapäisen anniskeluluvan numerolla, vaikka luvanhaltijalla olisi paikkakunnalla ravintola, jossa on toistaiseksi voimassaoleva anniskelulupa.

Kun tilapäisen anniskeluluvan mukainen toiminta on päättynyt, on tilaisuuden ravitsemismyynnistä toimitettava lääninhallitukselle raportti neljännesvuosi-ilmoituslomakkeella kymmenen päivän kuluessa tilaisuuden jälkeen. Tilaisuuden jälkeen varastoon jääneet alkoholi-juomat voidaan siirtää toiseen anniskelupaikkaan tai palauttaa tukkumyyjälle (katso luku 1.4).

4.3 Anniskeluluvan hakeminen

Ennen anniskelun aloittamista on haettava ja saatava anniskelulupa siihen huoneistoon tai paikkaan, jossa anniskelutoimintaa on tarkoitus harjoittaa.

Anniskeluluvan myöntää kirjallisesta hakemuksesta anniskelupaikan sijaintikunnan lääninhallitus. Liikennevälineessä tapahtuvaan anniskeluun luvan myöntää luvanhakijan kotipaikan lääninhallitus, tai jos luvanhakijalla ei ole Suomessa kotipaikkaa, Etelä-Suomen lääninhallitus (AlkoA 20 §).

Hakemus on syytä panna vireille riittävän aikaisin ennen ravintolan avaamista tai omistajanvaihdosta, sillä anniskelu ilman lupaa tai edelliselle yrittäjälle myönnettyllä luvalla on lain vastaista. Ravintolan tulee pääsääntöisesti olla valmis ja ilmoitetut muutokset suoritettu ennen kuin lupaviranomainen voi hyväksyä anniskelupaikan. Anniskelulupa myönnetään vasta, kun hakijan ja anniskelu-

paikan on todettu täyttävän luvan saamisen edellytykset.

Lupaa haetaan erityisellä lomakkeella, jonka saa lääninhallituksesta (www.laanhallitus.fi). Lomakkeesta selviää hakemukseen liitettävät asiakirjat. Kaikkien hakijoiden tulee lupahakemuksessaan ilmoittaa Y-tunnus. Täytetty lomake liitteineen palautetaan lääninhallitukselle, joka pyytää asiassa lausunnon mm. poliisilta.

Hakemuksessa on mainittava:

- 1) hakijan nimi, yritys- ja yhteisötunnus taikka henkilötunnus tai syntymäaika ja yhteystiedot;
- 2) oikeushenkilön hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden, toimitusjohtajan, avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten nimet ja yhteystiedot sekä henkilötunnukset tai syntymäajat;
- 3) vastaavaksi hoitajaksi ja tämän sijaisiksi ehdotettujen henkilöiden nimi, henkilötunnus tai syntymäaika ja yhteystiedot; sekä
- 4) anniskelupaikan anniskeluajat, sijainti ja yhteystiedot.

Hakemukseen on liitettävä:

- 1) oikeushenkilön yhtiöjärjestys, yhtiösopimus tai säännöt sekä viimeksi vahvistettu tuloslaskelma ja tase;
- 2) vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten suostumus tehtävään ja heidän ammattitaitonsa osoittavat asiakirjat;
- 3) henkilökunnan määrää ja tehtäviä koskeva suunnitelma;

- 4) anniskelualueen rajaamista koskeva suunnitelma piirustuksineen; sekä
- 5) lupaviranomaisen tarpeelliseksi katsomat muut luvan myöntämisen edellytyksiä koskevat selvitykset hakijan taloudellisesta tilanteesta, organisaatiosta, henkilökunnasta, vastaavista hoitajista, asiakaspaikkamäärästä sekä anniskelu paikasta ja -alueesta.

Lupaviranomainen voi tarvittaessa vaatia luvan myöntämisen edellytyksiä, luvan rajoittamista taikka valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisten ehtojen asettamista koskevia lisäselvityksiä (AlkoA 21 §).

4.4 Perusteilla olevat yhtiöt ja muut yhteisöt

Perusteilla olevan osakeyhtiön, osuuskunnan tai yhdistyksen nimiin ei anniskelulupaa voida myöntää, koska nämä ovat oikeuskelpoisia vasta rekisteröinnin jälkeen. Mikäli lupaa tällaisessa tapauksessa haetaan ja se myönnetään yksityishenkilön nimiin, tulee lupa-asia rekisteröinnin tapahduttua saattaa lupaviranomaisen käsiteltäväksi, jos liiketoimintaa harjoitetaan yhteisön lukuun. Perustettu avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat hakea lupaa omiin nimiinsä sen jälkeen, kun yhtiötä koskeva perusilmoitus on jätetty rekisteriviranomaiselle.

4.5 Käymisteitse valmistettujen enintään 4,7 tilavuusprosenttisten alkoholijuomien anniskelulupa

Lupa oikeuttaa anniskelemaan käytännössä enintään 4,7 tilavuusprosenttista keskiolutta, siideriä, käymisteitse valmistettuja long drinkkejä ja kevytviinejä. Valmiiksi sekoitettujen mietojen juomasekoitusten anniskelu ei ole sallittua, jos niiden valmistuksessa on käytetty muita kuin käymisteitse valmistet-

tuja enintään 4,7 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia.

4.6 Yli 4,7 tilavuusprosenttisten alkoholijuomien anniskelulupa

Kaikkien alkoholijuomien anniskelulupa ns. A-lupa oikeuttaa anniskelemaan kaikkia mietoja ja väkeviä alkoholijuomia.

Käytännössä anniskelulupa myönnetään myös B-lupana, jolloin saadaan anniskella ainoastaan enintään 22 tilavuusprosenttisia mietoja alkoholijuomia.

4.7 Anniskeluluvan myöntämisperusteet

Alkoholilaki asettaa anniskeluluvan myöntämiselle seuraavat edellytykset, jotka koskevat myös omistajanvaihdoksia (AlkoL 21 a - d §):

- luvanhakijalla on oltava anniskeluun vaadittava luotettavuus sekä tarvittavat taloudelliset ja ammatilliset edellytykset;
- anniskelupaikan tulee soveltua ravitsemisliiketoimintaan. Anniskelupaikan tiloihin tulee täyttää ne vaatimukset, jotka niiden käytölle ravitsemisliiketoimittamiseen on lainsäädännössä asetettu;

Anniskelupaikan tilojen hyväksymiseen ja käyttämiseen liittyviä säännöksiä on erityisesti elintarvikelaissa ja rakentamista sekä palo- ja pelastustointia koskevassa lainsäädännössä. Ravitsemisliikkeen harjoittajan on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomainen tekee elintarvikehuoneiston hyväksymisestä päätöksen (ElintarvikeL 14 ja 15 §).

Luvanhakijan tulee liittää lupahakemukseen selvitys elintarvikehuoneiston hyväksymisestä.

- anniskelupaikan tulee olla yksinomaan hakijan tosiasiallisessa hallinnassa ja viranomaisten valvottavissa;

Maininta hakijan yksinomaisesta hallinnasta tarkoittaa, että anniskelupaikassa ei voi luvanhaltijan lisäksi toimia omaan lukuunsa muita liikkeenharjoittajia. Toimintoja ei voida jakaa esimerkiksi siten, että anniskeluluvan haltija myy anniskelupaikassa alkoholijuomat ja joku toinen yrittäjä omaan lukuunsa ruuan. Tämä kielto selkeyttää anniskelupaikan valvontaa ja vastuusuhteita. Edellä sanottu ei estä luvanhaltijaa ostamasta toiselta yrittäjältä ruuan valmistuspalveluja tai valmista ruokaa, kunhan ruoka anniskelupaikassa myydään edelleen asiakkaille luvanhaltijan toimesta ja lukuun.

- anniskelupaikassa tulee toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen olla riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi;

Lupaviranomaisella on mahdollisuus vaikuttaa anniskelupaikan henkilökunnan määrään tapauksissa, joissa lupaviranomainen huomioon ottaen anniskelupaikan laajuuden ja laadun sekä tehokkaan valvonnan vaatimukset katsoo, että hakijan esittämällä henkilökuntajärjestelyillä tehokas valvonta ja järjestyksenpito ei voi toteutua. Henkilökunnan riittävyyden arviointi voi tulla esille myös rikkomustapausten yhteydessä. Lupaviranomainen voi alkoholilain 22 §:n nojalla asettaa sanktiopäätöksessä anniskelulupaun esimerkiksi ehdon järjestyksenvalvojan palkkaamisesta, jos se toteaa henkilökunnan anniskelupaikassa riittämättömäksi.

- anniskelulupa voidaan jättää myöntämättä tai lupaa voidaan rajoittaa, jos
- anniskelulupaa haetaan pääosin lapsille tai nuorille tarkoitettujen tai heidän käyttämiensä tilojen yhteyteen tai välittömään

läheisyyteen tai paikkaan, jossa elinkeinotoiminnan on katsottava kohdistuvan pääosin lapsiin ja nuoriin,

- jos anniskelulupaa haetaan työnantajan työntekijöille järjestämään lounasruokailuun,
- anniskelulupaa haetaan urheilutapahtumaan tai tilaisuuteen, joka on luonteeltaan perhetapahtuma tai johon muuten osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria; tai
- anniskelupaikan sijainti on sellainen, että lupaviranomaisella on saatujen selvitysten ja lausuntojen perusteella syytä epäillä, että anniskelutoiminnasta aiheutuu asuinympäristölle, yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai yhdyskunnan palveluille ja toiminnolle häiriöitä tai muita kielteisiä seurauksia.

Lupaviranomainen valvoo säännösten noudattamista myös lupien voimassaoloaikana. Luvan myöntämistä koskevat säännökset koskevat siten myös aikaisemmin myönnettyjä lupia, joihin voidaan puuttua tarvittaessa alkoholilain 22 §:n 1 momentin nojalla.

4.8 Toimialavaatimus

Hakijalla tulee olla yhtiöjärjestyksessä tai yhtiösopimuksessa taikka muussa vastaavassa asiakirjassa toimialanaan ravitsemisliikkeen harjoittaminen (STMp 162/98 3 §).

4.9 Hakijaa koskevat vaatimukset

Anniskelulupa myönnetään täysi-ikäiselle hakijalle, joka ei ole konkurssissa, ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja, jolla on alkoholijuomien anniskeluun vaadittava luotettavuus samoin kuin tarvittavat taloudelliset ja ammatilliset edellytykset.

Vaadittava luotettavuus tai taloudelliset edellytykset puuttuvat, jos

- 1) hakija käyttää väärin päihdyttäviä aineita,
- 2) hakija on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan,
- 3) hakija on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana ammattiaan harjoittaessaan tai muutoin syyllistynyt rikokseen, josta voi seurata vankeutta,
- 4) hakijalta tai yhteisöltä, jossa hakija on käyttänyt määräämisvaltaa, on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana peruutettu pysyvästi anniskelulupa,
- 5) hakija on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen, tai
- 6) hakija on käyttänyt määräämisvaltaa yhteisössä, joka on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana asetettu konkurssiin tai jonka konkurssi mainittuna aikana on rauennut varojen puutteessa, ja hakijan edellä mainittu tai siihen välittömästi verrattavissa oleva aikaisempi toiminta osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan anniskelutoimintaa.

Ammatilliset edellytykset puuttuvat hakijalta, joka ei ole ilmoittanut anniskelupaikkaan 21 b §:ssä säädetyt edellytykset täyttävää vastaavaa hoitajaa ja tämän sijaisia (katso luku 1.8).

Mitä edellä säädetään hakijasta, koskee myös sitä, joka omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella käyttää määräämisvaltaa hakijan puolesta (AlkoL 21 a §).

Lupaviranomainen voi tarvittaessa vaatia luvan myöntämisen edellytyksiä, luvan rajoittamista taikka valvonnan ja järjestyksenpidon

kannalta tarpeellisten ehtojen asettamista koskevia lisäselvityksiä (AlkoA 21 § 2 mom.).

4.10 Hakemuksen peruuttaminen

Jos lääninhallitukselle toimitettu hakemus perutetaan ennen kuin asia on käsitelty loppuun, käsittelymaksu on puolet siitä maksusta, joka hakijalta olisi muutoin peritty (SM:n asetus 959/2005).

4.11 Muutokset yhtiön omistus- ja hallintasuhteissa

Jos anniskeluluvan saaneen yhtiön tai muun yhteisön omistussuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia tai, jos määräysvalta niissä huomattavassa määrin muuttuu, muutoksesta on ilmoitettava viimeistään kahdessa viikossa anniskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle (STMp 162/98, 6 § 3 mom.).

4.12 Nimenmuutokset

Mikäli luvanhaltijan nimessä tai liikepaikan nimessä tapahtuu muutoksia, nämä on aina ilmoitettava lupaviranomaiselle tiedoksi. Lupaviranomainen vie tiedot luparekisteriin, jonka oikeellisuus on tärkeää mm. tavarantoimitusten ja valvontamaksujen perinnän kannalta.

4.13 Omistajanvaihdos ja toiminnan siirtäminen uuteen liikehuoneistoon

Anniskelulupa on elinkeinonharjoittaja- ja anniskelupaikkakohtainen. Elinkeinoharjoittaja, jolle on jo myönnetty anniskelulupa johonkin paikkaan, ei voi aloittaa alkoholijuomien anniskelua uudessa liikepaikassa ennen kuin hän on saanut siihen anniskeluluvan. Jos anniskeluluvan saanut elinkeinonharjoittaja luovuttaa anniskelupaikan toiselle, joka jatkaa siinä liiketoimintaa, ei uusi elinkeinonharjoittaja saa anniskella alkoholijuomia kyseessä olevassa

anniskelupaikassa ennen kuin lupaviranomainen on hakemuksesta myöntänyt hänelle anniskeluluvan. Jos luvanhaltija haluaa siirtää toiminnan uuteen liikehuoneistoon, on siihen haettava uusi anniskelulupa.

4.14 Käsittelyajat

Hakemus on tehtävä hyvissä ajoin, koska sen käsittely eri viranomaisilta pyydettyine lausuntoineen vie aikaa.

Lääninhallituksissa lupa-asioiden keskimääräinen käsittelyaika on yleensä noin kuukausi.

5. Lupa- ja valvontamaksut

Lupaviranomainen perii luvanhaltijalta maksuja tekemistään lupapäätöksistä ja vuotuisen valvontamaksun. Taustalla on valtion maksuperustelakiin liittyvä periaate, jonka mukaan työn aiheuttaja maksaa siihen liittyvät kustannukset. Maksut ovat ulosottokelpoisia ilman tuomiota tai päätöstä (Maksuperustel 11 § 2 mom.). Jos maksuvelvollinen katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, hän voi vaatia siihen oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Lääninhallituksen suoritteiden maksuista on päättänyt sisäasiainministeriö asetuksella 959/2005. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen 1229/2004 Tuotevalvontakeskuksen maksullisista suoritteista.

5.1 Lupamaksut

Taulukossa mainittu alennettu käsittelymaksu peritään silloin, kun luvanhaltijalla on jo aiemmin myönnetty Tuotevalvontakeskuksen tai lääninhallituksen myöntämä muu lupa. Alennus voi kuitenkin olla enintään aikaisemmin perityn suurimman maksun suuruinen.

Taulukossa mainittua alennettua maksua sovelletaan myös silloin, kun luvanhakija hakee samalla kertaa kahta tai useampaa lupaa. Hakijalta peritään tällöin suurin käsittelymaksu alentamattomana ja muiden lupien käsittelymaksut alennettuina.

Jos hakemus peruutetaan ennen kuin asia on käsitelty loppuun, käsittelymaksu on puolet siitä maksusta, joka hakijalta olisi muutoin peritty.

Lääninhallituksen päätösmaksut vuonna 2006 ovat:

	Alentamaton käsittelymaksu	Alennettu käsittelymaksu
Anniskelulupa	500 €	340 €
Tilapäinen anniskelulupa	340 €	170 €
tai jos anniskelualueella on yli 200 asiakaspaikkaa	500 €	340 €
Jatkoaikalupa	265 €	ei alennusta
Anniskelualueen muutoslupa	170 €	ei alennusta
Ilmoitusmaksu anniskelualueen muuttamisesta	70 €	ei alennusta
Muu anniskelua koskeva lupa	170 €	ei alennusta
Anniskeluajan jatkamista koskevan päätöksen haltijalta peritään lisäksi anniskelupaikkakohtainen erillinen valvonnan vuosimaksu	120 €	ei alennusta

Tuotevalvontakeskus perii anniskelua koskevista päätöksistä seuraavat maksut:

	Alentamaton käsittelymaksu	Alennettu käsittelymaksu
Lupa alkoholijuomien myyntiin kansainvälisen liikenteen vesikulkuneuvoissa	380 €	190 €
Kansainvälisen liikenteen junan ravintolavaunun tai linja-auton anniskelulupa	380 €	
Kansainvälisen liikenteen jatkoaikalupa	190 €	
Muu anniskelua koskeva lupa tai hyväksyminen	95 €	

5.2 Valvontamaksut

Toistaiseksi voimassa olevien anniskelulupien haltijoilta peritään vuosittain toimipaikkakohtainen valvontamaksu.

Niiden toimipaikkojen, joissa anniskellaan yli 4,7 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia (A- ja B-lupa), maksun suuruus määrätään 100-prosenttisenä alkoholina edellisen kalenterivuoden lasketuista tai vuoden pituisena laskenta-aikana arvioiduista ostoista seuraavasti vuonna 2006:

Alkoholijuomaostot litraa vuodessa	Maksun suuruus
0–100	90 €
101–2000	170 €
2001–10 000	340 €
yli 10 000	670 €

Uudelta luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua ensimmäiseltä kalenterivuodelta.

Niiden toimipaikkojen, joissa anniskellaan enintään 4,7 tilavuusprosenttisia käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia, maksun suuruus määrätään edellisen vuoden anniskelun määrän perusteella tai vuoden pituisena laskenta-aikana arvioiduista ostoista seuraavasti vuonna 2006:

Alkoholijuomaostot litraa vuodessa	Maksun suuruus
0 – 1 999	90 €
2 000 – 49 999	180 €
50 000 – 99 999	270 €
100 000 tai enemmän	360 €

Uudelta luvanhaltijalta ei peritä maksua ensimmäisenä kalenterivuonna.

Anniskelun valvontamaksut laskutetaan kalenterivuosittain etukäteen viimeistään 30.4. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3.

6. Yhteystiedot

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV)

puh (09) 3967 270

www.sttv.fi

Telefax

Alkoholihallinto-osasto (09) 3967 2799

Tuotevalvontayksikkö (09) 3967 2798

Yleinen osasto (09) 3967 2797

Postiosoite PL 210

Käyntiosoite Säästöpankinranta 2 A

00531 Helsinki 00530 Helsinki

Lääninhallitukset:

<http://www.laainhallitus.fi/>

Etelä-Suomen lääninhallitus

Hämeenlinnan toimipaikka

PL 150, Birger Jaarlinkatu 15

13101 Hämeenlinna

puh. 020 516 121

fax 020 516 2098

Helsingin alueellinen palveluyksikkö

PL 110, Ratapihantie 9

00521 Helsinki

puh. 020 516 131

fax 020 516 3199

Kouvolan alueellinen palveluyksikkö

PL 301, Salpausselänkatu 22

45101 Kouvola

puh. 020 516 141

fax 020 516 4045

Länsi-Suomen lääninhallitus

Turun toimipaikka

PL 22, Itsenäisydenaukio

220801 Turku

puh. 020 517 121

fax 020 517 2080 (alkoh.tsto)

Porin toimisto

PL 129, Satakunnankatu 5

28101 Pori

puh. 020 517 151

fax 020 517 5004

Jyväskylän alueellinen palveluyksikkö

PL 41, Cygnaeuksenkatu 1

40101 Jyväskylä

puh. 020 517 141

fax 020 517 4242

Tampereen alueellinen palveluyksikkö

PL 346, Uimalankatu 1

33101 Tampere

puh. 020 517 131

fax 020 517 3600

Vaasan alueellinen palveluyksikkö

PL 200, Wolffintie 35

65101 Vaasa

puh. 020 517 161

fax 020 517 6062

Itä-Suomen lääninhallitus

Mikkelin toimipaikka

PL 50, Maaherrankatu 16

50101 Mikkeli

puh. 020 516 161

fax 020 516 6055

Kuopion alueellinen palveluyksikkö
PL 1741, Hallituskatu 12-14
70101 Kuopio
puh. 020 516 171
fax 020 516 7181

Joensuun alueellinen palveluyksikkö
PL 94, Torikatu 36
80101 Joensuu
puh. 020 516 181
fax 020 516 8056

Oulun lääninhallitus
PL 293, Linnankatu 3
90101 Oulu
puh. 020 517 181
fax 020 517 8244

Kajaanin palvelupiste
Lönnrotinkatu 2 C
87100 Kajaani
puh. (08) 628 182, 08-6163 407
fax (08) 6163 300

Lapin lääninhallitus
PL 8002, Valtakatu 2
96101 Rovaniemi
puh. 020 517 171
fax 020 517 7730

Ålands landskapsregering (Serveringstillstånd)
PB 60
22101 Mariehamn
puh. (018) 250 00
fax (018) 191 55

Länsstyrelsen på Åland
(Utminutering och reklam)
PB 58
22101 Mariehamn
puh. (018) 635 298
fax (018) 635 268

7. Säädökset

7.1 Lainsäädäntö

Alkoholilaki: 1 - 64 § (AlkoL 1143/94 ja 764/02), 81-97 § ja 104-105 § (459/68)

Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta (AlkoA 1344/94, 1207/02 ja 1140/04)

Asetus majoitus- ja ravitsemisliikkeistä (MaRaA 727/91)

Laki majoitus- ja ravitsemistoinnasta (Maral)

Elintarvikelaki (23/06)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholijuomien anniskelupaikan vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten ammatillisista edellytyksistä (1371/02)

Valtioneuvoston asetus alkoholijuomien anniskeluajan jatkamisesta (1208/02)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen maksullisista suoritteista (1229/04)

Sisäasianministeriön asetus lääninhallituksen maksullisista suoritteista (959/05)

7.2 Sosiaali- ja terveysministeriön päätökset

Sosiaali- ja terveysministeriön päätös väkevien alkoholijuomien mainonnasta ja muusta myynninedistämistoinnasta sekä niitä koskevan tuotetiedon antamisesta (STMp 841/95)

Sosiaali- ja terveysministeriön päätös alkoholijuomien anniskeluluvan myöntämisestä ja anniskelutoinnasta (STMp 162/98)

7.3 Tuotevalvontakeskuksen ohjeet

Alkoholijuomien kaupallinen maahantuonti anniskelua tai vähittäismyyntiä varten (30.12.2005)

Alkoholijuomien mainontaa koskeva ohje (2/02/99). Ohjetta on täydennetty 20.10.2001 ja tarkistettu luvun 2.7.1 osalta 27.10.2005

STTV Sosiaali- ja terveydenhuollon
tuotevalvontakeskus

Säästöpankinranta 2 A

PL 210

00531 Helsinki

Puh. (09) 3967 270

Faksi (09) 3967 2797

sttv@sttv.fi

www.sttv.fi